

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ лісового і садово-паркового господарства

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

**Завідувач кафедри
ландшафтної архітектури та
фітодизайну**

_____ проф. Олена КОЛЕСНІЧЕНКО
«_____» _____ 2026 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих
терас»**

Спеціальність 206 – Садово-паркове господарство

Гарант освітньої програми
кандидат с.-г. наук, доцент

_____ **Олеся ПІХАЛО**

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи
кандидат біол. наук, доцент

_____ **Ірина СИДОРЕНКО**

Виконав

_____ **Юлія КИРИЧЕНКО**

КИЇВ – 2026

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ННІ лісового і садово-паркового господарства**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри
ландшафтної архітектури та
фітодизайну**

проф. _____ Олена КОЛЕСНІЧЕНКО

“ ____ ” _____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я
на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студентці
Кириченко Юлії Вікторівні

Спеціальність _____ 206 – Садово-паркове господарство

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи Використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас

затверджена наказом ректора НУБіП України від «21» листопада 2025 р. № 2855 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 01.06.2026 р.

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи: літературні джерела, інтернет-джерела

Перелік питань, які потрібно розробити:

- проаналізувати особливості використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас;
- проаналізувати асортимент оранжерейних рослин;
- надати проектні пропозиції щодо облаштування відкритих терас оранжерейними рослинами;
- охарактеризувати технологічні та агротехнічні прийоми догляду за оранжерейними рослинами на відкритих терасах.

Перелік графічних документів: план-схеми організації відкритих терас, візуалізації прийнятих проектних рішень.

Дата видачі завдання «21» листопада 2025 р.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи _____ доц., к. б. н. Ірина СИДОРЕНКО

Завдання прийняв до виконання _____ Юлія КИРИЧЕНКО

РЕФЕРАТ

Бакалаврська кваліфікаційна робота надрукована на 76 сторінках комп'ютерного тексту, містить 8 ілюстрацій, 4 таблиці. Для написання роботи використано 28 джерел інформації.

У роботі розглянуто теоретичні та практичні аспекти використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас. Проаналізовано особливості відкритих терас як об'єктів ландшафтного дизайну, принципи фітодекорування із застосуванням оранжерейних рослин, а також умови їх вирощування в контейнерах на відкритому повітрі. Особливу увагу приділено вивченню мікрокліматичних факторів терас, принципам формування асортименту рослин та особливостям створення рослинних композицій.

У роботі систематизовано асортимент оранжерейних рослин, придатних для використання на відкритих терасах в умовах клімату Києва. Проведено аналіз декоративних, екологічних та агротехнічних характеристик рослин, визначено особливості їх застосування у контейнерному озелененні та сезонному використанні.

На основі проведених досліджень розроблено проектні пропозиції щодо оформлення відкритих терас у різних стилістичних концепціях, зокрема середземноморській, тропічній, мінімалістичній та біофільній. Для кожної концепції запропоновано відповідний асортимент рослин, композиційні рішення та принципи їх розміщення.

Результатом роботи стало формування рекомендацій щодо використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас, а також розробка проектних рішень, які можуть бути використані при створенні комфортних, естетично привабливих та функціональних просторів для відпочинку в житловому, громадському та комерційному середовищі.

Ключові слова: оранжерейні рослини, відкриті тераси, контейнерне озеленення, фітодекорування, ландшафтний дизайн, рослинні композиції, проектні пропозиції.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	9
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ОРАНЖЕРЕЙНИХ РОСЛИН В ОФОРМЛЕННІ ВІДКРИТИХ ТЕРАС	9
1.1. Відкриті тераси як об'єкт ландшафтного дизайну	9
1.2. Особливості фітодекорування оранжерейними рослинами в оформленні відкритих терас	15
РОЗДІЛ 2	18
ОСОБЛИВОСТІ ПІДБОРУ ОРАНЖЕРЕЙНИХ РОСЛИН ДЛЯ ВІДКРИТИХ ТЕРАС	18
2.1. Принципи формування асортименту	18
2.2. Особливості розташування та композиції рослин	21
2.3. Характеристика основного асортименту оранжерейних рослин	23
РОЗДІЛ 3	34
ПРОЕКТНІ РІШЕННЯ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ВІДКРИТИХ ТЕРАС ОРАНЖЕРЕЙНИМИ РОСЛИНАМИ	34
3.1. Середземноморська тераса	34
3.2. Тропічна тераса	39
3.3. Мінімалістична тераса	43
3.4. Біофільна тераса	48
РОЗДІЛ 4	55
ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА АГРОТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ОРАНЖЕРЕЙНИХ РОСЛИН В ОФОРМЛЕННІ ВІДКРИТИХ ТЕРАС	55
4.1. Контейнери та субстрати для вирощування	55
4.2. Сезонний догляд та підготовка до зимівлі	58
ВИСНОВОК	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

У сучасних умовах урбанізації та зростання щільності забудови особливої актуальності набуває створення комфортних озелених просторів для відпочинку та дозвілля. Відкриті тераси є важливим елементом сучасної житлової, громадської та комерційної архітектури, оскільки виконують функцію перехідного простору між інтер'єром будівлі та навколишнім середовищем. Використання рослин в оформленні терас не лише підвищує їх декоративну привабливість, а й сприяє покращенню мікроклімату, створенню сприятливих умов для відпочинку та формуванню естетично виразного середовища.

Особливе місце в озелененні відкритих терас займають оранжерейні рослини, які завдяки різноманітності декоративних форм, кольорів і текстур дозволяють створювати композиції різних стилістичних напрямів. Використання тропічних і субтропічних видів у контейнерному озелененні дає можливість формувати унікальні простори із середземноморським, тропічним, мінімалістичним або біофільним характером. Водночас застосування оранжерейних рослин на відкритих терасах потребує врахування особливостей місцевого клімату, мікрокліматичних умов тераси та специфіки сезонного догляду за рослинами.

Актуальність теми. Зумовлена зростанням попиту на якісне контейнерне озеленення відкритих просторів та необхідністю розробки практичних рекомендацій щодо використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас в умовах клімату України.

Об'єктом дослідження є оранжерейні рослини в умовах контейнерного вирощування на відкритих терасах.

Предметом дослідження є особливості підбору, розміщення та використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас.

Мета і завдання дослідження. Бакалаврська кваліфікаційна робота спрямована на розробку рекомендацій та проектних пропозицій щодо використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

- проаналізувати відкриті тераси як об’єкт ландшафтного дизайну;
- дослідити особливості використання оранжерейних рослин у фітодекоруванні відкритих терас;
- проаналізувати та систематизувати асортимент оранжерейних рослин, придатних для використання в умовах Києва;
- розробити проектні рішення щодо оформлення відкритих терас у різних стилістичних концепціях;
- охарактеризувати технологічні та агротехнічні прийоми догляду за оранжерейними рослинами на відкритих терасах.

Методи дослідження. Під час виконання роботи використовувалися загальнонаукові методи дослідження (аналіз, систематизація, узагальнення літературних джерел), емпіричні методи (спостереження, порівняння). Для створення візуалізації дизайнерських рішень використовувалися інструменти штучного інтелекту.

Положення, що виносяться на захист:

- аналіз особливостей використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас;
- систематизований асортимент оранжерейних рослин для контейнерного озеленення терас в умовах Києва;
- проектні рішення щодо оформлення відкритих терас у середземноморському, тропічному, мінімалістичному та біофільному стилях;
- рекомендації щодо технологічних та агротехнічних прийомів догляду за рослинами.

Практичне значення результатів. Практичне значення бакалаврської кваліфікаційної роботи полягає у розробці проектних пропозицій та рекомендацій щодо використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас, які можуть бути використані під час проєктування та озеленення житлових, громадських і комерційних об’єктів.

Структура і обсяг роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі пояснювальної записки 76 сторінок комп'ютерного тексту, і містить вступ, 4 розділи, висновки, список використаних джерел з 28 найменування, 1 додатка, 8 рисунків та 4 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ОРАНЖЕРЕЙНИХ РОСЛИН В ОФОРМЛЕННІ ВІДКРИТИХ ТЕРАС

1.1. Відкриті тераси як об'єкт ландшафтного дизайну

Тераса є важливим елементом сучасної архітектури та ландшафтного дизайну, який забезпечує функціональний і візуальний зв'язок між будівлею та навколишнім середовищем. Саме слово походить від французького «terrasse», яке у свою чергу, походить від латинського «terra», що означає «земля» [1].

У широкому розумінні тераса – це рівний, відкритий або частково відкритий горизонтальний майданчик, який буває прибудованим до будівлі або може становити самостійну споруду, зведену на природному або ж штучному схилі. Тераса є сполучною ланкою між архітектурною спорудою та її оточенням. Це перехідний простір, у якому інтер'єр та екстер'єр поступово перетікають один в одного. Саме ця сполучна функція становить найбільшу цінність тераси з точки зору ландшафтного дизайну. Вона надає людині можливість одночасно перебувати у приміщенні та на відкритому повітрі, щоб насолоджуватись природою, не поступаючись безпекою та комфортом [2].

Значення тераси у сучасній архітектурі та ландшафтному дизайні постійно зростає. У приватному секторі тераса стала невід'ємною частиною як сільських, так і міських будинків – незалежно від того, чи це просторий балкон чи сад на даху. У готельних та житлових галузях відкрита тераса є основною конкурентною перевагою. Відкрита тераса збільшує кількість місць для відпочинку, створює виняткову атмосферу та впливає на комерційну привабливість об'єкта [2].

Залежно від ступеня відкритості та конструктивних особливостей тераси можна розділити на кілька основних типів. З конструктивної точки зору найпростішим варіантом є відкрита тераса. Вона не має жорстких перегородок, лише напівстінку, невисоку огорожу або поручні. Відсутність даху забезпечує

безперешкодний зв'язок із зовнішнім середовищем, що ідеально відповідає вимогам до відпочинку та ландшафтного дизайну. Цей тип тераси найпоширеніший у жаркому кліматі. Тераса з навісом або пергольним покриттям мають подвійну перевагу, таку як, захищений простір, що убезпечує від дощу та прямих сонячних променів, а вільний потік повітря зберігає відчуття відкритості. Закрита тераса – це повноцінна споруда з фундаментом, стінами, вікнами, а також системою опалення та вентиляції. Фактично це окрема кімната, якою можна користуватися цілий рік незалежно від погоди. Окрему категорію становлять трансформовані або комбіновані тераси, конструкція яких дозволяє адаптувати простір до різних сезонів шляхом встановлення або зняття рухомих елементів – складних панелей, маркіз, тентів [2].

Залежно від їхнього розташування відносно будинку, тераси поділяються на: прилеглі тераси, які прилягають до стіни одного або кількох будинків і до яких можна потрапити безпосередньо з будинку через двері або вихід; самостійні тераси, які є автономними спорудами на ділянці; та огорожені тераси – часто зустрічаються в замських будинках, що дозволяють вибрати місце для відпочинку залежно від сонячного освітлення та вітру. Особливим типом є тераса на даху, або «руфтоп», яка розташовується на плоских дахах і стає дедалі популярнішою в густо забудованих міських районах: вона поєднує функцію місця для відпочинку з панорамними краєвидами і може стати справжньою «зеленою галявиною» в бетонних джунглях міста [2].

За формою, залежно від проекту будівлі та особливостей рельєфу, тераса може бути квадратною, прямокутною, трикутною, круглою або неправильної форми. Залежно від кількості рівнів розрізняють однорівневі та багаторівневі тераси, кожен рівень яких має свою специфічну функцію та відповідну схему озеленення [2].

Будівництво тераси це технічно складний процес, що включає кілька послідовних і обов'язкових етапів. Спочатку складається детальний план: визначаються розміри та форма ділянки, підбираються матеріали для покриття тераси та несучі елементи, а також розраховуються навантаження на несучі

конструкції. Далі проводиться підготовка ділянки: видаляється рослинність, вирівнюється ґрунт і укладається дренажний шар для забезпечення відтоку дощової води. Після цього зводиться фундамент на опорах або палях, на якому спирається несуча конструкція. Наступним кроком є укладання остаточного покриття та встановлення огорож, перил, а також декоративних і функціональних елементів [3].

Вибір матеріалів для тераси – це не лише технічне питання, а й естетичний вибір, який безпосередньо впливає на загальний вигляд простору і, відповідно, на ландшафтний дизайн. Натуральна деревина, з якої виготовляють терасові дошки, є традиційним і найбільш природним рішенням, що надає простору затишної атмосфери та природного вигляду. Деревина гармонійно поєднується з будь-яким стилем озеленення саду, але її необхідно регулярно обробляти спеціальними захисними засобами, щоб захистити від вологи та ультрафіолетового випромінювання. Композитні матеріали на основі деревини та полімерів є сучасною альтернативою натуральній деревині: вони зберігають естетичну привабливість натуральної деревини, але набагато стійкіші до вологи, морозу та механічних пошкоджень, а також не потребують фарбування чи просочування. Керамічна плитка та керамограніт є одними з найпопулярніших матеріалів завдяки великій різноманітності доступних форматів, текстур та кольорів – від імітацій каменю та дерева до сучасних монохромних рішень. Граніт та натуральний камінь (пісковик, сланець, травертин) підкреслюють характер та довговічність простору і чудово гармонують з рослинами в середземноморському або класичному стилі. Мощення з декоративного бетону та бетонних плит є простим і практичним варіантом для мінімалістичних терас, де рослини є головною декоративною принадою [2].

При проектуванні саду необхідно передбачити систему відведення дощової води: поверхня бруківки має мати невеликий ухил (не менше 1–2 %) у бік каналізаційного отвору або від саду, щоб вода не застоювалася. Поверхня тераси має бути неслизькою, що особливо важливо, якщо поруч стоять вазони, оскільки полив завжди спричиняє вологість [3, 4].

Освітлювальні прилади на балконі також є важливим елементом, що дозволяє користуватися цим простором у вечірній час: для цього використовуються світильники, вмонтовані в підлогу або перила, світильники, встановлені під рослинами, а також декоративні гірлянди та ліхтарі. Вітрозахисні екрани мають особливе значення для балконів, розташованих на високих поверхах або у вітряних місцях: для цієї мети використовуються скляні або металеві екрани, дерев'яні ширми та решітки, а також рослини, особливо великі вазони, встановлені вздовж країв [2, 4].

Міжнародна ландшафтна архітектура пропонує надзвичайно широкий спектр методів планування та оформлення терас, які відображають як кліматичні та культурні особливості різних країн, так і індивідуальні творчі підходи проектувальників [5].

Британські школи ландшафтного дизайну зазвичай поєднують класичну кам'яну бруківку (рис. 1.1), пишні квітники та водні елементи. Британська школа ландшафтного дизайну характеризується здатністю формувати цілісні садові композиції навіть на обмежених за площею територіях [5].

Рис. 1.1. Приклад оформлення садової тераси у Великій Британії [5]

Для таких терас характерне поєднання декоративних багаторічників, природних матеріалів та ретельно продуманої структури простору. Подібний

підхід дозволяє створити комфортне середовище для сприйняття садових композицій.

Японські традиції відображаються у мінімалістичному стилі ландшафтного дизайну (рис. 1.2), в якому основна увага приділяється не кількості рослин, а їхній формі, текстурі та символічному значенню; важливою складовою японської естетики є принцип збалансованого поєднання рослинних елементів і вільного простору [5].

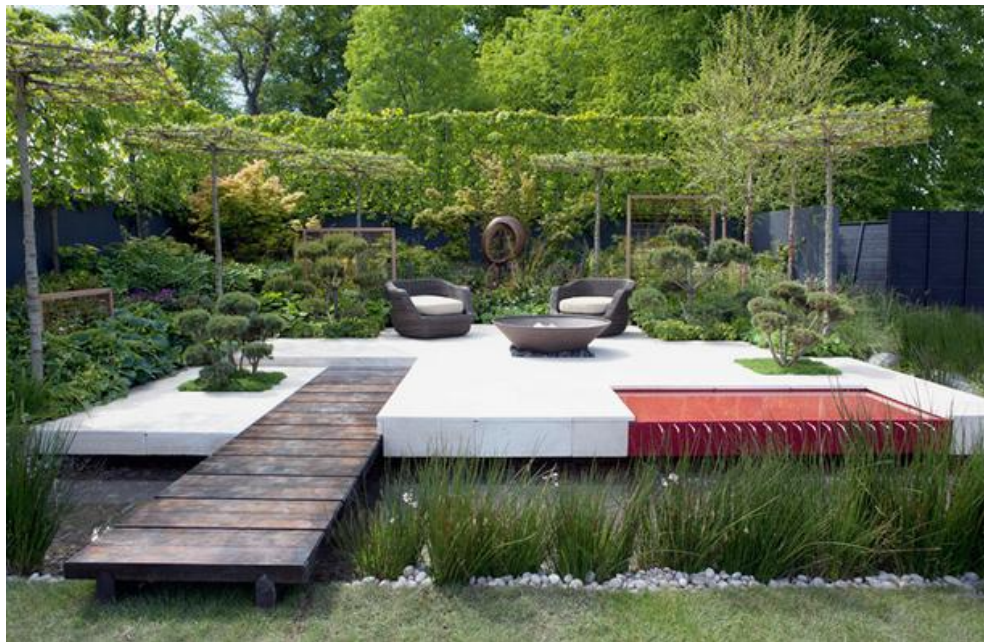

Рис. 1.2. Приклад тераси в японському стилі [5]

Композиція демонструє принципи мінімалізму та гармонії, що є основою японського ландшафтного мистецтва.

Японські традиції відображаються у мінімалістичному стилі ландшафтного дизайну (рис. 1.2), в якому основна увага приділяється не кількості рослин, а їхній формі, текстурі та символічному значенню; важливою складовою японської естетики є принцип збалансованого поєднання рослинних елементів і вільного простору [5].

Рис 1.3. Приклад інтеграції тераси та саду в Австралії [5]

Вдале поєднання архітектурних конструкцій і рослинності забезпечує плавний перехід між житловим простором та садом.

Досвід країн Латинської Америки (рис. 1.4) наочно демонструє, яскраву культуру та обмежений простір у міських оселях. Чим зумовили особливий підхід до вертикального озеленення та садівництва в контейнерах. Рослини у великих горщиках та контейнерах перетворюють навіть найменший балкон на справжній тропічний сад із багатошаровою рослинністю [5].

Рис 1.4. Контейнерне озеленення балкону в Сан-Паулу [5]

Використання контейнерних рослин дозволяє ефективно озеленювати навіть невеликі міські простори.

1.2. Особливості фітодекорування оранжерейними рослинами в оформленні відкритих терас

Озеленення терас є складовою частиною фітодекорування, одного з напрямків сучасного дизайну, що передбачає інтеграцію живих рослин в архітектурні та інтер'єрні простори. Розвиток фітодекорування тісно пов'язаний із процесами урбанізації та зростанням потреби людини у взаємодії з природним середовищем у межах міського простору. Використання рослин у дизайні обумовлено не тільки їх декоративними властивостями, а й благотворним впливом на людину завдяки фітоцидній терапії, кольоротерапії, естетичній терапії та ароматерапії [6].

Важливо розрізняти два пов'язані терміни, що мають різне значення. Фітокомпозиція означає самостійні об'ємні композиції з рослин, такі як букети, тераріуми та ікебана. Натомість фітодекорування означає більш широкий процес, що передбачає комплексне використання живих та стабілізованих рослин в декоративному оформленні, зокрема створення зелених насаджень, зелених стін, арок та підвісних конструкцій [7]. Для тераси актуальними є обидва підходи. Хоча загальна концепція фітодекору визначає простір за допомогою великих дерев і створення роздільних зон, фітокомпозиції дозволяють створити виразні акценти на невеликих ділянках.

Щоб по-справжньому вдало оформити терасу рослинами, обов'язково слід враховувати її мікроклімат. Мікроклімат тераси являє собою сукупність локальних кліматичних умов, що формуються під впливом особливостей забудови, орієнтації простору, характеру покриття та навколишнього середовища. На терасі саме це унікальне поєднання факторів робить простір зовсім іншим, ніж приміщення або відкритий сад [8].

Вплив сонячного світла є надзвичайно важливим фактором, який слід враховувати. На терасі, як правило, сонячне світло потрапляє набагато інтенсивніше, ніж у приміщенні. Відповідно, рослини, що знаходяться там,

знають посиленого теплового та світлового стресу, що стає особливо проблематичним під час літнього полуденного сонця. Це може призвести до сонячних опіків, що може вплинути навіть на види, відомі своєю тіньовитривалістю. Варто зазначити, що ці мікрокліматичні коливання стають більш вираженими під час ясної, безвітряної погоди та зменшуються, коли небо затягнуте хмарами та дме вітер. [8].

У контейнерному вирощуванні температурний режим субстрату суттєво відрізняється від умов відкритого ґрунту. Стінки контейнера швидше нагріваються та охолоджуються, ніж навколишній ґрунт, що призводить до значних коливань температури в зоні кореневої системи. Температура субстрату має важливе значення для росту і розвитку рослин, оскільки впливає на функціонування кореневої системи, засвоєння поживних речовин та поглинання води [10]. Особливо небезпечним є перегрівання контейнерів темного кольору під дією прямих сонячних променів, адже температура субстрату може досягати критичних значень і спричиняти пошкодження коренів. У зв'язку з цим вибір матеріалу, розміру та кольору контейнера є важливим чинником успішного вирощування рослин на терасах [9].

Постійним джерелом стресу для рослин на відкритих терасах є вітер. Він спричиняє інтенсивне випаровування вологи з поверхні листків і субстрату, що може призводити до водного дефіциту рослин. Крім того, сильні повітряні потоки викликають механічні пошкодження пагонів, листя та квіток, знижуючи декоративність насаджень. У холодний період року вітер посилює охолодження рослин і сприяє вимерзанню кореневої системи та надземних частин. У садово-парковому та сільському господарстві для зменшення негативного впливу вітру традиційно використовують захисні насадження, які знижують швидкість повітряних потоків і змінюють напрямок їх руху. На терасах аналогічну функцію можуть виконувати перголи, декоративні перегородки, ширми та групові посадки рослин [9, 10].

Розташування тераси відносно сторін світу є одним із ключових аспектів, що визначає рівень освітлення, температурні умови та силу вітру. Це, у свою чергу, безпосередньо впливає на вибір рослин для озеленення [11].

Південна тераса отримує максимальну кількість сонячного світла і тепла протягом усього року і вважається найсонячнішим місцем біля будівлі. Тут можна успішно вирощувати найбільш світловибагливі та теплолюбні оранжерейні рослини: агави, цитрусові, бугенвілію, стреліцію та лавр. У літній полуденний час температура тут може бути надмірно високою, тому рекомендується передбачати розсувні маркізи або навіс. Масивних стаціонарних огорожень з цього боку краще уникати, щоб не створювати ефект парника [11].

Західна тераса отримує активне сонячне освітлення у другій половині дня і є ідеальним місцем для вечірнього відпочинку. Рослини тут отримують достатньо тепла і світла, проте захищені від найжорсткішого полуденного сонця. Для такої орієнтації підходять фікус еластика, кордиліна, драцена, а також квітучі види – гібіскус і клівія. Важливою особливістю є підвищене вітрове навантаження, тому захист від вітру є обов'язковим елементом планування [11].

Східна тераса освітлюється ранковим сонцем і перебуває у тіні після полудня. Це м'яке освітлення без ризику перегріву, що робить її ідеальною для рослин, які потребують яскравого розсіяного світла: монстери, філодендрона, клівії, антуриума, марати та калатеї. Навіть взимку ранкове сонце забезпечує достатнє освітлення для підтримання рослин у задовільному стані [11].

Північна тераса отримує найменше прямого сонячного проміння. Тут можна розміщувати найтіньовитриваліші оранжерейні види: маранту, калатею, сциндапсус, філодендрон, пеперомію та пілею. Перевагою такого розташування є відсутність перегріву влітку та відносно стабільна температура. Масивних конструктивних елементів тут слід уникати, щоб максимально використати наявне освітлення [11].

Знання орієнтації тераси дозволяє свідомо формувати асортимент рослин ще на етапі проектування, уникаючи помилкового підбору видів та забезпечуючи оптимальні умови для тривалого декоративного ефекту.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПІДБОРУ ОРАНЖЕРЕЙНИХ РОСЛИН ДЛЯ ВІДКРИТИХ ТЕРАС

2.1. Принципи формування асортименту

Підбір оранжерейних рослин для оформлення відкритих терас є одним із найскладніших завдань у практиці контейнерного озеленення, оскільки перебуває на перетині одразу кількох наукових і прикладних дисциплін – ботаніки, екології рослин, ландшафтного дизайну та агротехніки. Складність визначається насамперед специфічністю умов, в які потрапляють рослини на відкритій терасі. На відміну від стаціонарного ґрунтового озеленення, де рослина має доступ до значного об'єму ґрунту, вологи і поживних речовин, а також природний захист від температурних екстремумів, контейнерна рослина на терасі перебуває в принципово іншому середовищі: обмежений об'єм субстрату, нестабільний тепловий режим кореневої зони, підвищене інсоляційне і вітрове навантаження, необхідність сезонного переміщення між відкритим простором і закритим приміщенням [12].

Ці особливості формують систему принципів, дотримання яких є необхідною умовою успішного довгострокового контейнерного озеленення тераси.

Першою важливою умовою є відповідність еколого-біологічних потреб конкретного виду умовам конкретної тераси. Кожна рослина у природі займає певну екологічну нішу, що характеризується певним діапазоном освітлення, температур, вологості ґрунту і повітря. Успішне культивування рослини поза межами її природного ареалу можливе лише тоді, коли штучно створені умови відповідають або принаймні наближаються до природних. Орієнтація тераси відносно сторін світу, її висотне положення, наявність або відсутність природного притінювання від навколишніх будівель і дерев – усі ці параметри

необхідно аналізувати ще до формування асортименту. Південні і південно-західні тераси із максимальним освітленням відповідають потребам теплолюбних геліофітних видів – агав різних видів, цитрусових, бугенвілії, стреліції і лавру. Натомість північні й частково східні тераси з переважаючим розсіяним освітленням краще відповідають потребам тіньовитривалих і тіньолубних видів – калатеї, маранти, антуріуму, різних видів філодендрона [13].

Другим ключовим критерієм є адаптованість обраних видів до умов контейнерного вирощування. Цей принцип є більш специфічним і нерідко недооцінюється на практиці. Далеко не всі рослини однаково добре переносять обмеження кореневого простору, що є принциповою умовою контейнерного культивування. Перевагу необхідно надавати видам із компактною і добре розгалуженою кореневою системою, що не потребує великого об'єму ґрунту для нормального розвитку. Не менш важливою є здатність рослини переносити тимчасове пересихання субстрату, що у реальних умовах тераси є практично неминучим у спекотні і вітряні дні [14]. Рослини, що не мають такої адаптації, реагують на короткочасну нестачу вологи різким в'яненням і скиданням листя, що робить їх непридатними для декоративного оформлення [15].

Наступним аспектом є декоративна цілісність і стилістична відповідність – є суто дизайнерським, але не менш важливим від попередніх. Асортимент рослин, підібраних відповідно до перших двох принципів, повинен також утворювати художньо завершену і стилістично цілісну композицію. При цьому стиль озеленення має гармоніювати з архітектурою будівлі, матеріалами і кольором покриття тераси, а також із загальним характером навколишнього простору. Середземноморський стиль передбачає використання маслин, лавру у топіарній формі, цитрусових у теракотових горщиках, агав і бугенвілії. Тропічний стиль базується на монстері, бананах, алоказії, різних видах пальм і фікусів. Мінімалістичний – на геометрично виразних сукулентах, злакових і одиночних великих деревах із чіткою формою крони. Декоративні якості кожного виду – форма крони і загальний силует, фактура і колір листків, характер і

терміни цвітіння – повинні осмислено поєднуватися між собою і з архітектурним контекстом [16].

Визначальним чинником є практичність і реалістичність догляду. Цей принцип є особливо актуальним для терас ресторанів, готелів і офісних будівель, де догляд за рослинами здійснюється не власником, а персоналом із різним рівнем кваліфікації. Але і для приватного використання важливо обирати рослини, що відповідають реальним можливостям власника по догляду за ними. В умовах відкритої тераси, де рослини нерідко стоять у важкодоступних місцях або де їх кількість є значною, перевагу слід надавати видам із невисокими вимогами до частоти поливу і підживлення, стійким до транзитного пересихання. Важливим є також аспект зимівлі: для терас, де неможливо забезпечити цілорічний обігрів, асортимент повинен складатися з видів, здатних успішно перезимувати у звичайному приміщенні або у відносно прохолодних умовах [14, 17].

Важливою складовою є функціональна доцільність рослин – виходить за межі суто декоративного завдання і розглядає рослини як елементи, що виконують конкретні практичні функції в організації терасного простору. Великі рослини з щільною кроною (кордиліна, великі агави, щільно посаджений бамбук) ефективно виконують роль вітрозахисного екрану, знижуючи швидкість вітру і підвищуючи комфорт перебування на терасі. Рослини з пишною вертикальною кроною (фікус Бенджаміна, бамбук) або ліани на шпалерах (бугенвілія) забезпечують приватність, відокремлюючи терасу від сусідніх приміщень або вулиці. Плодові й ароматичні рослини (лимон, інжир, лавр) дають і їстівний урожай, і чудовий аромат, що підвищує гастрономічну і сенсорну цінність тераси [16].

Для практичного застосування описаних принципів важливо враховувати кліматичні умови конкретного регіону. Київ і більша частина України відносяться до зони помірно-континентального клімату з чітко вираженою сезонністю. Середня температура травня становить +14...+17 °С, літніх місяців (червень-серпень) – +18...+23 °С, вересня – +13...+16 °С, жовтня – +7...+10 °С.

Весняні заморозки у центральних регіонах можливі до середини травня, а осінні – з середини жовтня. Ці дані є практичним орієнтиром при визначенні термінів виносу рослин на тераси і їх повернення до приміщення восени [15].

Загальне правило зводиться до такого: рослину виносять на відкрите повітря тоді, коли нічна температура стабільно перевищує мінімально допустиму для цього виду, і заносять тоді, коли нічна температура наближається до цього мінімуму. Переміщення бажано здійснювати поступово – протягом кількох днів поступово збільшуючи тривалість перебування на відкритому повітрі, уникаючи прямого сонця у перші дні, щоб не спровокувати температурний або світловий стрес [15, 17].

За вимогами до мінімальних температур рослини асортименту поділяють на три групи. До теплолюбних видів (мінімум $+15^{\circ}\text{C}$ і вище) відносяться антуриум, калатея, маранта, колоказія, банан, алоказія і папая. Ці рослини виносять на тераси не раніше першої половини червня і заносять вже у першій половині вересня, не очікуючи помітного похолодання. До групи середньої холодостійкості (мінімум $+10\dots+13^{\circ}\text{C}$) відносяться монстера, філодендрон, фікус Бенджаміна, фікус еластика, арека, хамедорея, гібіскус, стреліція, бегонія, пеперомія, пілея і сциндапсус. Їх виносять у другій половині травня і заносять у другій половині вересня – на початку жовтня. Відносно холодостійкі види (мінімум $+5\dots+10^{\circ}\text{C}$) – лавр, цитрусові, інжир, кордиліна, вашингтонія, агави, алое, клівія – можна виносити вже у першій половині травня і залишати на терасі до кінця жовтня, а деякі (агава Паррі, інжир, ківі) – навіть до листопада за умов м'якої осені [17].

2.2. Особливості розташування та композиції рослин

Створення впорядкованої та гармонійної композиції з рослин на терасі, а також правильне їх розташування є не менш важливим творчим завданням, ніж добір самих рослин. Це значною мірою впливає на загальний художній ефект.

Навіть найкращі екземпляри, розміщені без урахування принципів композиції, можуть створювати враження безладу. І навпаки, вдало підібрані та розставлені рослини здатні перетворити навіть найскромнішу терасу на витончений і привабливий простір.

Основою будь-якої рослинної композиції є принцип ярусності, який відображає природну структуру рослинних угруповань. На відкритій терасі традиційно виділяють три функціональні яруси, кожен з яких виконує певну роль у загальній структурі простору [16].

Верхній ярус формують великі рослини-солітери, які виступають архітектурними домінантами та визначають вертикальну структуру композиції. До них належать пальми (вашингтонія, фінікова канарська, арека), фікус каучуконосний, алоказія великолисткова, великі агави та кордиліна. Саме ці рослини першими привертають увагу та задають загальний стиль і масштаб озеленення [16].

Середній ярус утворюють рослини середнього розміру, які створюють основний зелений фон і заповнюють простір між домінантами. До цієї групи належать гібіскус китайський, стреліція королівська, монстера, фікус Бенджаміна (молоді екземпляри) та кордиліна [16].

Не менш важливим є принцип зонування простору за допомогою рослин. На великих терасах рослини можуть виконувати роль природних просторових перегородок, що ділять єдиний простір на функціональні зони – зону відпочинку і обіднього столу, зону для дітей, зону для сонячних ванн. Для цього використовують ряди великих рослин у кашпо або лінійні посадки вертикальних видів (бамбук, кордиліна, сциндапсус на решітці), що формують напівпрозорий зелений екран. При цьому важливо зберігати відчуття єдності простору – перегородки мають позначати межі зон, але не ізолювати їх повністю [16].

Нижній ярус представлений компактними та ампельними рослинами, які заповнюють приземну зону й прикрашають перила, підвісні конструкції та невеликі кашпо. Найчастіше для цього використовують пеперомію, пілею, маранту, сциндапсус і бегонію королівську [16].

Для цього використовують ряди високих рослин у контейнерах або лінійні посадки вертикальних видів, таких як бамбук, кордиліна чи сциндапус на опорі, які формують напівпрозорі зелені ширми. При цьому важливо зберігати відчуття цілісності простору: рослинні перегородки повинні лише окреслювати межі функціональних зон, а не створювати їх повну ізоляцію [16].

Контраст і гармонія є одними з основних інструментів створення рослинних композицій. Художній ефект досягається шляхом поєднання рослин із різною формою листя (дрібним і великим, вузьким і широким, перисторозсіченим і цілісним), різною текстурою поверхні (глянцевою та матовою, гладенькою і зморшкуватою, м'якою та жорсткою), а також різним забарвленням листків (темно-зеленим, світло-зеленим, сизувато-блакитним, пурпуровим або строкатим). Контраст за одним із цих параметрів у поєднанні з гармонією за іншими є класичним композиційним прийомом, який робить озеленення одночасно виразним і цілісним [7].

Вертикальне озеленення є одним із найефективніших способів розширення декоративних можливостей тераси з обмеженою площею. Ліани та виткі рослини, такі як сциндапус, філодендрон серцелистий, бугенвілія та пасифлора, за наявності опори (решітки, шпалери, мотузкового каркаса або перголи) швидко вкривають вертикальні поверхні густою зеленою масою.

Такий підхід дозволяє створити живі зелені екрани, забезпечити додаткове затінення та підвищити рівень приватності простору, не займаючи при цьому корисну площу тераси додатковими контейнерами. Крім того, вертикальне озеленення сприяє формуванню більш затишного мікроклімату та підсилює декоративну виразність композиції [7].

2.3. Характеристика основного асортименту оранжерейних рослин

Нижче наведено систематизований асортимент оранжерейних рослин, придатних для використання на відкритих терасах в умовах київського клімату.

До переліку включено види, що відповідають викладеним у підрозділі 2.1 принципам підбору: декоративні у теплий сезон, придатні для контейнерного вирощування та здатні успішно зимувати у приміщенні. Рослини систематизовано за алфавітом у межах родів. Для кожного виду вказано орієнтовні терміни виносу на тераси та занесення до приміщення відповідно до кліматичних умов Києва.

Група 1. Сукуленти

Сукуленти є однією з найбільш практичних груп для оформлення відкритих терас. Вони стійкі до прямого сонця, переносять нерегулярний полив і добре витримують перегрів контейнера – тобто мають природну адаптацію до найскладніших умов відкритого простору. У композиції сукуленти відіграють роль архітектурних акцентів завдяки виразній геометричній формі. Особливо ефектні вони на південних і південно-західних терасах із максимальним освітленням. До асортименту включено чотири види агав і три види алое, що дозволяє охопити різні масштаби композиції – від великих солітерів до компактних акцентів.

Агава американська (*Agave americana* L.) – велика сукулентна рослина з жорсткими сіро-зеленими листками до 2 м завдовжки, по краях зубчастими. Має декоративні форми з жовтою або білою смужкою вздовж листка. Використовується як потужний архітектурний солітер для великих і середніх терас південної або південно-західної орієнтації. Завдяки стійкості до прямого сонця, вітру і посухи є однією з найнадійніших рослин для відкритого простору. На зиму заноситься до прохолодного приміщення (+5...+10 °C). Виноситься на терасу у першій половині травня, заноситься наприкінці жовтня – на початку листопада [16].

Агава Королеви Вікторії (*Agave victoriae-reginae* T.Moore) – компактна агава діаметром до 50 см із темно-зеленими трикутними листками, прикрашеними білими смужками по краях. Одна з найдекоративніших агав для інтер'єру і тераси. До асортименту включена завдяки витонченому вигляду і невеликим розмірам – ідеально підходить для балконних і невеликих терас, де

потрібен виразний, але компактний акцент. Добре переносить прямі сонячні промені. Виноситься у першій половині травня, заноситься у другій половині жовтня [18].

Агава блакитна (текільна) (*Agave tequilana* F.A.C.Weber) – велика агава з голубувато-сизими жорсткими листками з темними зубцями. Висота 1,5-2 м. Обрана за виразне блакитно-сизе забарвлення, яке є рідкістю серед великих рослин і надає терасі середземноморського або мексиканського характеру. Підходить для великих сонячних терас. Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [16].

Агава Паррі (*Agave parryi* Engelm.) – компактна агава з короткими широкими сіро-зеленими листками та характерним темним кінцевим шипом. Щільна розетка діаметром до 60 см. Рекомендована як найморозостійкіший вид агав у асортименті – витримує до -15°C , що дозволяє залишати її на терасі найдовше серед усіх сукулентів, аж до кінця листопада. Підходить для будь-якої сонячної тераси. Виноситься у першій половині травня, заноситься наприкінці листопада [23].

Алое вера (*Aloe vera* (L.) Burm.f.) – багаторічний сукулент із соковитими ланцетоподібними листками, що містять цілющий гель. Дорослі рослини досягають 60-90 см. Утворює багато дочірніх розеток. До асортименту включена завдяки поєднанню декоративних і практичних властивостей: виглядає ефектно у контейнері і водночас є корисною рослиною. Добре підходить для сонячних і напівсонячних терас. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [19].

Алое строкате (*Aloe variegata* L.) – компактний сукулент (20-30 см) з темно-зеленими листками, вкритими характерними білими плямами і смужками. Цвіте взимку або навесні коралово-рожевими квітками. Обрано як декоративний акцент для невеликих контейнерних композицій і балконних ящиків. Переносить часткову тінь, що робить його придатним для східних і навіть захищених від прямого сонця ділянок тераси. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [21].

Алое гостролисте (*Aloe aristata* Haw.) – мініатюрний сукулент до 15 см з темно-зеленими листками, вкритими білими горбками. Надзвичайно невибаглива рослина, що добре адаптується до різних умов. Обрана як рослина для ампельних і настільних композицій на терасі, а також для затінених куточків, де інші сукуленти почуваються гірше. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [16].

Група 2. Пальми

Пальми є невід'ємним елементом тропічного і середземноморського стилю у оформленні терас. Вони забезпечують виражену вертикаль у композиції, створюють відчуття південного курорту та ефективно захищають простір від вітру при розміщенні по периметру тераси. До асортименту включено чотири види пальм різних розмірів, що дозволяє підібрати відповідний вид для тераси будь-якого масштабу [17].

Арека жовтувата (*Dypsis lutescens* (H.Wendl.) Beentje & J.Dransf.) – елегантна групова пальма з дугоподібними перистими листками золотисто-зеленого кольору. Висота 2-3 м у кімнатних умовах. Утворює численні стовбури, що надає рослині пишного вигляду. Обрана як одна з найкращих пальм для приміщень і терас завдяки витонченій естетиці та здатності переносити часткову тінь – тобто підходить і для східних, і для захищених від прямого сонця ділянок. Входить до переліку найефективніших очищувачів повітря за дослідженням NASA. Виноситься у другій половині травня, заноситься у другій половині вересня [22].

Вашингтонія нитчаста (*Washingtonia filifera* (Linden ex André) H.Wendl.) – струнка пальма з характерними віялоподібними листками, по краях яких звисають білі нитки. У приміщенні досягає 3-5 м. Обрана як найефектніший великий солітер для просторих сонячних терас. Її монументальний силует і характерні нитки на листках роблять вашингтонію справжньою домінантою будь-якої тропічної або середземноморської композиції. Відносно морозостійка серед пальм. Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [21].

Фінікова пальма канарська (*Phoenix canariensis* Chabaud) – величава пальма з розкішною кроною з дугоподібних перистих листків. У приміщенні виростає до 2-3 м. Повільне зростання. Обрана як класичний символ південного саду, що надає терасі аристократичного і представницького характеру. Найкраще почувається на максимально сонячних місцях. Відносно морозостійка – витримує короточасні морози до -5°C . Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [20].

Група 3. Квітучі рослини

Квітучі рослини забезпечують кольорові акценти в оформленні тераси і створюють відчуття святковості та розкоші. Вони є ключовими елементами композиції, навколо яких будується решта озеленення. До асортименту включено види з різними строками і тривалістю цвітіння, що дозволяє забезпечити декоративний ефект протягом усього теплого сезону.

Амарилліс садовий (*Amaryllis belladonna* L.) – цибулинна рослина з великими лійчастими квітками (до 20 см діаметром) рожевого, червоного або білого кольорів. Квітує переважно навесні або на початку літа. Обраний як яскравий сезонний акцент для початку терасного сезону. Компактний, добре почувається у контейнері. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [16].

Антуриум Андре (*Anthurium andraeanum* Linden ex André) – вічнозелена тропічна рослина з яскравими лакованими покривалами (спатами) червоного, рожевого або білого кольорів і витонченим початком. Цвіте майже цілий рік. Обраний завдяки надзвичайно тривалому і ефектному цвітінню – один із небагатьох видів, що прикрашає терасу квітками весь теплий сезон. Потребує захисту від прямого сонця – підходить для східних і затінених ділянок тераси. Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині вересня [16].

Бугенвілія гола (*Bougainvillea glabra* Choisy) – виткий чагарник із яскравими прицвітниками малинового, рожевого, жовтого або білого кольорів. Рясно цвіте за умов достатнього освітлення. Може досягати 3-5 м. Обрана як

найяскравіша і найефектніша квітуча рослина асортименту – каскади кольорових прицвітників перетворюють терасу на справжній середземноморський куточок. Ідеальна для сонячних південних і південно-західних терас із опорою або шпалерою. Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині жовтня [16].

Гібіскус китайський (*Hibiscus rosa-sinensis* L.) – вічнозелений чагарник із великими яскравими квітками до 15 см червоного, жовтого, рожевого або оранжевого кольорів. Цвіте майже цілорічно. Обраний як один із найкращих видів для тривалого цвітіння на сонячній терасі – при достатньому освітленні не припиняє цвісти весь сезон. Добре переносить відкрите сонце, стійкий до спеки. Виноситься у другій половині травня, заноситься у другій половині вересня[20].

Клівія кіноварна (*Clivia miniata* (Lindl.) Verschaff.) – вічнозелена рослина з ремінчастими темно-зеленими листками та яскравими помаранчевими або жовтими квітками у парасолькових суцвіттях. Цвіте навесні. Цінною є завдяки здатності рости у значній тіні – є практично єдиним яскраво квітучим видом у асортименті, що підходить для північних і сильно затінених терас. Окрім цвітіння, декоративна своїм темно-зеленим листям. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня[23].

Стреліція королівська (*Strelitzia reginae* Aiton) – ефектна рослина з великими шкірястими листками та унікальними квітками, що нагадують голову екзотичного птаха: жовтогарячі пелюстки з синім «пером». Цвіте з кінця зими до початку літа. Відзначається як найвишуканіша і найвпізнаваніша рослина асортименту – один її екземпляр здатний стати повноцінним художнім акцентом тераси. Символ тропічної розкоші, популярна у флористиці та ландшафтному дизайні по всьому світу. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [16].

Група 4. Тропічні декоративнолистяні

Тропічні декоративнолистяні рослини формують основу зеленого фону тераси – пишну, різноманітну за текстурою і кольором листяну масу, на тлі якої ефектно виділяються квітучі акценти. Вони незамінні для створення відчуття

справжніх тропіків. Більшість із них потребує захисту від прямого сонця і підвищеної вологості, тому їх розміщують у затінених і захищених куточках тераси або на терасах східної і північної орієнтації.

Алоказія великолиста (*Alocasia macrorrhizos* (L.) G.Don) – тропічна рослина з великими стріловидними листками яскраво-зеленого кольору. Висота 1,5-3 м. Включена в асортимент завдяки вражаючим розмірам листків, що надають терасі справді джунглевого вигляду. Один екземпляр у великому кашпо стає домінантою всього простору. Потребує захисту від прямого сонця і протягів. Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині вересня [16].

Бегонія королівська (*Begonia rex* Putz.) – декоративнолистяна рослина з великими асиметричними листками неймовірного розмаїття кольорів і візерунків: срібло, рожевий, бордо, зелений. Компактна, до 30-40 см. Рекомендована як рослина для ампельних і настільних контейнерних композицій на затінених ділянках тераси. Її листки настільки декоративні, що повністю замінюють квітки як естетичний елемент. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині вересня[16].

Драцена облямowana (*Dracaena marginata* Lam.) – вузькі темно-зелені листки з червоно-пурпуровим краєм на стрункому стовбурі. Ріст 1-3 м. Використовується як одна з найневибагливіших рослин асортименту – добре переносить часткову тінь, нерегулярний полив і сухе повітря, що є типовими умовами відкритої тераси. Її стрункий силует і контрастне забарвлення листків надають композиції вертикального ритму. Входить до топ-10 рослин-очищувачів повітря за NASA. Виноситься у другій половині травня, заноситься у другій половині вересня [23].

Калатея орнатна (*Calathea ornata* (Linden) Koern.) – тропічна рослина з темно-зеленими овальними листками, прикрашеними рожево-білими смужками, та пурпуровим низом. Листки закриваються вночі. Обрана як один із найвишуканіших декоративнолистяних видів для затінених терас і північних орієнтацій – там, де мало що цвіте і росте, калатея забезпечує розкішний

листяний декор. Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині вересня [16].

Колоказія їстівна (*Colocasia esculenta* (L.) Schott) – тропічна рослина з великими щитоподібними листками до 70 см яскраво-зеленого або пурпурового кольору. Відзначається як альтернатива алоказії для вологих і затінених куточків тераси: при достатній вологості дає вражаючий декоративний ефект і водночас є корисною харчовою рослиною (їстівні бульби). Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині вересня [16].

Кордиліна південна (*Cordyline australis* (G.Forst.) Endl.) – пальмоподібна рослина з довгими мечоподібними листками зеленого, пурпурового або строкатого забарвлення. До 2-3 м. Часто плутають із драценою. Використовується як відносно холодостійкий декоративнолистяний вид – на відміну від більшості тропічних рослин, переносить зниження до -5 °С, що дозволяє довше тримати її на терасі восени. Її вертикальний силует і яскраве пурпурове забарвлення роблять її ефектним акцентом. Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [23].

Маранта тризеленова (*Maranta leuconeura* var. *kerchoveana* E.Morren) – компактна тропічна рослина до 30 см з овальними листками зеленого кольору та темними плямами. Листки складаються вертикально вночі. Обрана як рослина для затінених куточків і настільних композицій на захищених терасах – надзвичайно декоративна, але потребує стабільного тепла і розсіяного світла. Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині вересня [22].

Монстера делікатесна (*Monstera deliciosa* Liebm.) – тропічна рослина з великими перисто-розсіченими листками до 90 см із характерними отворами. До 3-4 м. Дає їстівні плоди з ананасовим ароматом. Входить до асортименту як один із найвпізнаваніших символів тропічного озеленення – монстера відразу створює атмосферу екзотики і є обов'язковим елементом будь-якої тропічної тераси. Переносить помірну тінь, тому підходить для різних орієнтацій. Виноситься у другій половині травня, заноситься у другій половині вересня [21].

Сциндапсус золотистий (*Epipremnum aureum* (Linden & André) G.S.Bunting) – швидкозростаючий ліан із серцеподібними жовто-зеленими або строкатими листками. Пагони понад 3 м. Обраний як рослина для вертикального озеленення тераси – швидко вкриває опори, решітки і перила пишним листям, формуючи зелений екран. Надзвичайно невибаглива, переносить і тінь, і нерегулярний полив. Виноситься у другій половині травня, заноситься у другій половині вересня [16].

Фікус Бенджаміна (*Ficus benjamina* L.) – елегантне дерево з тонкими гнучкими гілками та дрібними глянцевиими листками темно-зеленого або строкатого кольору. До 2-3 м. Обраний як класична рослина для великих терас, де потрібне невелике декоративне деревце з витонченою кроною. При перенесенні потребує особливо обережного поводження – чутливий до зміни місця і скидає листя при стресі. Розміщувати слід захищено від протягів. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [22].

Фікус каучуконосний (*Ficus elastica* Roxb. ex Hornem.) – крупнолистяна рослина з великими товстими глянцевиими листками темно-зеленого або бордово-мідного забарвлення. До 3-5 м. Обраний як потужний фоновий елемент великих терас – його широкі блискучі листки створюють розкішний тропічний фон і ефективно захищають простір від вітру. Значно менш чутливий до переміщення, ніж фікус Бенджаміна. Виноситься у другій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [21].

Філодендрон серцелистий (*Philodendron hederaceum* (Jacq.) Schott) – популярна ліанова рослина з серцеподібними або великими глянцевиими листками. Ідеальна для вертикального та ампельного озеленення. Обраний як ще одна невибаглива рослина для вертикального декору тераси на додаток до сциндапсуса – разом вони дозволяють створювати пишні зелені стіни з різною текстурою листків. Переносить тінь краще за більшість ліан. Виноситься у другій половині травня, заноситься у другій половині вересня [20].

Група 5. Плодові та пряно-ароматичні рослини

Ця група поєднує декоративні і практичні властивості: рослини прикрашають терасу і водночас дають їстівні плоди або пряні листки. Вони особливо актуальні для ресторанних терас і приватних садів, де господарська цінність рослин є важливим доповненням до естетики.

Банан декоративний (*Musa acuminata* Colla) – велика трав'яниста рослина з величезними яскраво-зеленими листками. Швидко зростає. В умовах оранжереї або теплої тераси може плодоносити. Обраний як найбільш вражаючий тропічний акцент асортименту – один екземпляр банана миттєво перетворює звичайну терасу на тропічний рай. Потребує максимального освітлення і тепла. Виноситься у першій половині червня, заноситься у першій половині вересня [16].

Інжир звичайний (*Ficus carica* L.) – листопадне дерево або кущ із великими лопатоподібними листками та солодкими плодами. До 2-3 м. Потребує зимового спокою при знижених температурах. Обраний як класична середземноморська рослина, що надає терасі стильного провансальського характеру. Дуже стійкий до прямого сонця і спеки, добре переносить контейнерне вирощування. Взимку скидає листя і може зберігатися навіть у прохолодному підвалі. Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині листопада [23].

Ківі (актинідія китайська) (*Actinidia deliciosa* (A.Chev.) C.F.Liang & A.R.Ferguson) – виткий деревний ліан із великими серцеподібними листками та соковитими плодами. Потребує опори та обрізки. Листопадна. Обрана як цікаве рішення для вертикального озеленення терас із шпалерами або перголами – швидко вкриває конструкцію декоративним листям, а за сприятливих умов і плодоносить. Один із найморозостійкіших видів асортименту. Виноситься у першій половині травня, заноситься наприкінці жовтня [21].

Лавр благородний (*Laurus nobilis* L.) – вічнозелений кущ або деревце із темно-зеленими ароматними листками-прянощами. До 1-2 м. Добре формується обрізкою. Обраний як quintessence середземноморського стилю на терасі – його темно-зелена глянцева крона, ніжний аромат і кулінарна цінність роблять лавр обов'язковим елементом провансальського або грецького оформлення. Добре

переносить стрижку у різноманітні топіарні форми (куля, конус, штамб). Дуже витривалий. Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині листопада [21].

Лимон Мейєра (*Citrus × meyeri* Yu.Tanaka) – невисокий (до 1,5 м) гібридний лимон із блискучими листками та ароматними квітками. Плодоносить майже цілорічно. Обраний як найпопулярніший і найпростіший у вирощуванні вид цитрусових для контейнерного озеленення. Ароматні квітки і жовті плоди на тлі темно-зеленого листя забезпечують декоративний ефект цілий сезон. Ідеальний для ресторанних терас у середземноморському стилі. Виноситься у першій половині травня, заноситься у першій половині жовтня [18].

Таким чином, детально проаналізований асортимент оранжерейних рослин дозволяє гнучко підходити до проектування та фітодекорування відкритих терас різного стильового спрямування й орієнтації. Для зручності використання та забезпечення комплексного уявлення про біоекологічний та декоративний потенціал досліджуваних видів, повна систематизована характеристика груп рослин за їх екологічними вимогами, біоморфологічними особливостями та правилами догляду наведена у Додатку А.

РОЗДІЛ 3

ПРОЕКТНІ РІШЕННЯ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ВІДКРИТИХ ТЕРАС ОРАНЖЕРЕЙНИМИ РОСЛИНАМИ

3.1. Середземноморська тераса

Проектні рішення щодо озеленення відкритих терас, представлені у цьому розділі, розроблені на основі детальної характеристики асортименту і принципів підбору рослин, викладених у попередніх розділах. Кожне рішення являє собою завершену концептуальну модель озеленення, що відповідає конкретному стилістичному напрямку. Усього розроблено чотири проектні моделі: середземноморська тераса, тропічна тераса, мінімалістична тераса і біофільна тераса. Вибір стилю є першим і визначальним проектним рішенням, що формує всі подальші рішення щодо підбору рослин, вибору контейнерів, загальної колірної гами і принципів розміщення.

Середземноморський стиль є одним із найпопулярніших і найбільш впізнаваних напрямів у сучасному ландшафтному дизайні. Він черпає натхнення в образах узбережжя Іспанії, Греції, Провансу, Тоскани і Хорватії – місць, де тепле сонце, запах лавру і лимону, теракотові горщики і білі стіни є невід'ємною частиною повсякденного пейзажу. Головна ціль при створенні середземноморської тераси – відтворити ту особливу атмосферу розслабленого півдня, де природа і архітектура існують у повній гармонії, де кожна рослина є і декоративним, і практичним елементом простору.

Характерними ознаками середземноморського стилю є теплі кольори – теракотові, охристі, вохристі, кремові; природні матеріали – необроблений або грубо оброблений камінь, глина, дерево; лаконічність форм без надмірної декоративності; поєднання декоративних і корисних рослин в єдиній композиції. Контейнери підбираються переважно теракотові або кам'яні, різного розміру, з характерною фактурною поверхнею – нові горщики зі штучним старінням або

справжні старі кашпо з мохом і слідами вапнування є особливо органічним варіантом для цього стилю [16].

Асортимент рослин формується таким чином, щоб кожна рослина асоціювалася з середземноморським ландшафтом або культурою. Лавр благородний у топіарній формі – кулі або штамбу – є квінтесенцією стилю: ця рослина буквально присутня у кожному середземноморському саду протягом тисячоліть і є символом цілої культурної традиції. Агава американська або агави блакитна надає композиції монументальності і характерного іспанського або мексиканського присмаку. Фінікова пальма канарська є класичним символом Канарських островів і Піренейського півострова. Інжир звичайний – невід'ємна частина сільського пейзажу Тоскани і Греції. Лимон Мейєра або інші цитрусові в теракотових горщиках є безпомилковим візуальним знаком сицилійських і мальтійських садів. Бугенвілія на шпалері або стіні є найяскравішим і найбільш «кричущим» елементом середземноморського озеленення – її малинові або пурпурові прищвітки є однією з найвпізнаваніших візуальних ікон регіону [16].

Як домінанти – 1-2 великих екземпляри, що визначають загальний характер простору – рекомендуються лавр благородний у формі штамба або кулі, агави американська або агави блакитні для максимально сонячних місць, фінікова пальма канарська. Рослини основного фону (3-5 екземплярів середнього розміру): інжир звичайний, лимон Мейєра або інші цитрусові, кордиліна південна, чий мечоподібні листки надають середземноморську жорсткість і чіткість лінії. Квітучі акценти (2-4 екземпляри): бугенвілія гола на шпалері або перголі, гібіскус китайський, стреліція королівська. Для нижнього ярусу і заповнення (3-6 дрібних екземплярів): агави Королеви Вікторії, алое вера, алое строкате, пеперомія тупувата.

Колірна гама середземноморської тераси будується на поєднанні сизувато-блакитного і сріблястого відтінків листя агав з темно-зеленим блиском лавру і цитрусових, теракотовою фактурою горщиків і яскравими малиновими або жовтогарячими квітковими акцентами. Цілісність образу забезпечується єдністю матеріалів і обмеженою колірною палітрою, де природний зелений, теракотовий

і білий є основою, а квіткові кольори – лише акцентом. Тераса цього типу найкраще розташовується на південній або південно-західній орієнтації, що забезпечує максимальне освітлення для більшості включених до асортименту рослин [16].

Рис. 3.1. Оформлення тераси в середземноморському стилі (розроблено автором)

Тераса складається з двох функціональних рівнів: нижнього восьмикутного рівня з зоною відпочинку біля вогнища та верхнього прямокутного рівня з обідньою зоною і зоною лаунжу. Рослинне оформлення враховує цю багаторівневість і підпорядковує кожну групу рослин своїй функціональній зоні (табл. 3.1).

Головною архітектурною домінантою всієї композиції є агава блакитна текільна (*Agave tequilana*), розміщена у центральній перехідній зоні між рівнями. Великий екземпляр із потужними голубувато-сизими листками із темними зубцями виконує роль скульптурного акценту, що об'єднує обидва рівні в єдину

композицію. Розміщення на відкритому сонячному місці повністю відповідає біологічним потребам агави, яка потребує максимального освітлення не менше шести годин прямого сонця на добу. Другий, менший екземпляр агави блакитної розміщений у верхній частині тераси, симетрично підсилюючи загальний середземноморський характер озеленення.

Роль ароматичних та плодових домінант у верхній зоні виконують лавр благородний (*Laurus nobilis*) у формі штамбової кулі та лимон Мейєра (*Citrus × meyeri*). Лавр у топіарній формі є квінтесенцією середземноморського садівництва – його темно-зелена глянцева крона правильної сферичної форми, піднята на стрункому стовбурі, надає простору аристократичного провансальського характеру. Два екземпляри лавру розміщені по обидва боки від виходу з будівлі, традиційно фланкуючи вхід. Лимон Мейєра у великому горщику поруч із зоною лаунжу доповнює ароматичний шар композиції: його жовті плоди на тлі темно-зеленого листя забезпечують декоративний ефект упродовж усього теплого сезону і підкреслюють середземноморську тему озеленення.

Квітучі акценти представлені гібіскусом китайським (*Hibiscus rosa-sinensis*) із яскраво-червоними великими квітками, розміщеним у теракотових горщиках у двох точках тераси – на межі між рівнями та у верхній обідній зоні. Червоний колір квіток гібіскуса є найпомітнішим кольоровим акцентом усієї композиції і виконує роль візуальних маяків, що спрямовують погляд від однієї зони до іншої.

Нижній восьмикутний рівень оформлено за принципом ритмічного повторення: чотири однакові штамбові дерева у темних циліндричних горщиках рівномірно розміщені по периметру зони відпочинку біля вогнища. Ця ритмічна розстановка підкреслює геометрію восьмикутника, структурує простір і надає йому відчуття порядку та завершеності, характерного для класичного середземноморського саду.

Загальна кольорова гама композиції відповідає принципам середземноморського стилю: поєднання голубувато-сизого листя агав, темно-зеленого глянцевого лавру та лимона, теракотових горщиків і яскравих червоних

квіткових акцентів на тлі теплого коричневого настилу створює цілісний і впізнаваний образ південного саду.

Таблиця 3.1

Асортимент рослин для середземноморської тераси

Фото	Назва рослини (з латинською назвою)	Загальна характеристика	Освітлення та ґрунт	Температурний режим. Терміни тримання на відкритій терасі
1	2	3	4	5
 [18]	Агава блакитна (<i>Agave tequilana</i> F.A.C.Weber)	Велика агава з голубувато-сизими жорсткими листками. Висота 1,5-2 м. Головна архітектурна домінанта; два екземпляри об'єднують обидва рівні тераси.	Повне відкрите сонце. Легкий піщаний або гравійний субстрат; перліт 30-40 %	Літо: +20...+38 °С; зима: +8...+12 °С. Вивезення: перша половина травня / Занесення: перша половина жовтня
 [19]	Лавр благородний (<i>Laurus nobilis</i> L.)	Вічнозелене дерево або кущ із темно-зеленими ароматними листками. До 1-2 м. Два екземпляри у топіарній формі штамбової кулі фланкують вхід у будівлю.	Яскраве пряме або непряме освітлення. Дренований субстрат: листова земля + дернова земля + пісок (2:1:1); рН 6,0-7,0	Літо: +20...+30 °С; зима: +5...+10 °С . Вивезення: перша половина травня / Занесення: кінець жовтня
 [20]	Лимон Мейєра (<i>Citrus × meyeri</i> Yu.Tanaka)	Невисокий (до 1,5 м) гібридний лимон із блискучими листками та ароматними квітками. Плодоносить майже цілорічно. Ароматичний акцент зони лаунжу.	Пряме або яскраве розсіяне освітлення, 5-6 год. Поживний дренований злегка кислий субстрат для цитрусових; рН 5,5-6,5	Літо: +22...+28 °С; зима: +10...+15 °С. Вивезення: перша половина травня / Занесення: перша половина жовтня
 [21]	Гібіскус китайський (<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.)	Вічнозелений чагарник із великими яскраво-червоними квітками до 15 см. Цвіте майже цілорічно. Два екземпляри виконують роль кольорових маяків між рівнями та в обідній зоні.	Яскраве сонячне освітлення, 4-6 год прямого сонця. Поживний дренований субстрат: листова земля + перегній + пісок (2:1:1)	Літо: +20...+28 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: перша половина жовтня

Теракотові та темно-коричневі горщики і вазони є обов'язковим матеріальним елементом стилю і зберігають стилістичну єдність навіть за різноманітності рослинного асортименту.

3.2. Тропічна тераса

Тропічна тераса – це простір максимального контрасту з навколишнім кліматом і міським середовищем. Тут людина занурюється у буйну, рясну, багатошарову атмосферу вологих тропічних лісів Центральної Америки, Азії або Африки, де кожен сантиметр простору зайнятий живою зеленню. Цей стиль вимагає найбільшої кількості рослин, найбільш вражаючих розмірів листків і найщедрішого поливу, але результат виправдовує всі зусилля – жоден інший стиль не справляє такого сильного, негайного і беззаперечного емоційного враження.

Ключовими принципами тропічного стилю є рясність і щільність рослинного покриву, де кожен куточок простору зайнятий листям, пагонами або квітками; великий масштаб як рослин, так і листків; різноманіття текстур і відтінків зеленого – від яскраво-жовто-зеленого молодого листа бананів до темно*смарагдового шкірястого листа монстери і вишуканого строкатого малюнку калатеї; обов'язкова наявність вертикального озеленення, що захоплює простір не лише по горизонталі, а й по вертикалі, досягаючи стелі або верхньої межі огороження. Контейнери у тропічному стилі підбираються нейтральних кольорів – темно-сірі, чорні, антрацитові або плетені з природних матеріалів, – щоб не відвертати увагу від рослин, які є головними героями простору [12].

Домінантами тропічної тераси є найбільш вражаючі великогабаритні рослини. Алоказія великолиста з її стріловидними листками до 90 см стає головним художнім об'єктом усієї композиції – один великий екземпляр у просторому кашпо повністю визначає характер простору. Банан декоративний є найшвидшим і найефектнішим тропічним рішенням: його велетенські яскраво-

зелені листки діють миттєво і беззаперечно. Вашингтонія нитчаста або арека жовтувата забезпечують характерний пальмовий силует і вертикаль.

Основний зелений фон формують: монстера делікатесна є обов'язковим елементом тропічної тераси – один із найвпізнаваніших символів тропічного дизайну у всьому світі; фікус каучуконосний створює розкішний темно-зелений фон своїми великими лакованими листками; колоказія їстівна чудово доповнює алоказію у вологих і притінених куточках; кордиліна південна вносить вертикальний ритм і колірний контраст пурпурового забарвлення. Квітучі і декоративнолистяні акценти: антуріум Андре із тривалим і ефектним цвітінням розміщують у затінених куточках; гібікус китайський – на сонячних місцях; стреліція королівська як єдиний «птах» у всій композиції; калатея орнатна як ювелірний листяний декор у найзатінішому місці. Вертикальне озеленення: сциндапус золотистий і філодендрон серцелистий у великій кількості направляють на решітки, шпалери і перила, швидко вкриваючи їх суцільним живим покривалом. Нижній ярус: маранта тризеленова, бегонія королівська, пілея Переа, пеперомія тупувата заповнюють простір у приземній зоні і прикрашають підвісні кашпо.

Тропічна тераса потребує регулярного рясного поливу і підтримання підвищеної вологості повітря – особливо у жарку і суху погоду (табл. 3.2). Рекомендується встановлення системи туманоутворення або регулярне обприскування рослин у вечірній час. Захист від прямого полуденного сонця є обов'язковим для більшості видів цієї групи. Найкраще підходить орієнтація тераси на схід або захід [12, 16].

На рисунку представлено авторську візуалізацію фітодекорування відкритої дерев'яної тераси з використанням оранжерейних рослин у тропічному стилі. Тераса виконана з натуральної деревини теплого медово-коричневого відтінку, що є органічним тлом для рослинної композиції.

Композиція побудована за принципом ярусності та асиметричного балансу. Верхній ярус формують дві великі алоказії великолисті (*Alocasia macrorrhizos*), розміщені у теракотових горщиках безпосередньо біля стіни будинку з лівого

боку тераси. Їх великі стріловидні листки насиченого зеленого кольору зі світлими прожилками створюють потужний декоративний акцент і візуально «прив'язують» простір тераси до будівлі. Розміщення біля стіни є обґрунтованим з агротехнічної точки зору: алоказія потребує захисту від прямого полуденного сонця і протягів, які на відкритій терасі є постійним стресовим фактором.

Рис. 3.2. Оформлення тераси в тропічному стилі (розроблено автором)

Центральну вертикальну домінанту всієї композиції утворює вашингтонія нитчаста (*Washingtonia filifera*), розміщена у правій частині тераси поблизу зони відпочинку. Її характерні віялоподібні листки піднімаються над рівнем огороження, надаючи терасі виразного південного курортного характеру. Пальма розміщена на найбільш освітленій ділянці тераси, що відповідає її біологічним потребам у максимальному сонячному освітленні.

Вертикальне озеленення периметру тераси забезпечує сциндапсус золотистий (*Epipremnum aureum*), що розміщений у великому горщику біля правого огороження. Пагони рослини природно спадають через дерев'яні перила, формуючи живий зелений екран і забезпечуючи часткову приватність

простору. Сциндапус є одним із найнадійніших видів для вертикального озеленення завдяки швидкому росту, невибагливості до освітлення та стійкості до нерегулярного поливу.

У середньому ярусі, на другому плані за зоною відпочинку, розміщено калатею орнатну (*Calathea ornata*) – компактний горщик із декоративним листям. Ця рослина виконує роль колористичного акценту у напівтіньовій зоні, захищеній від прямого сонця кронами великих рослин.

Зона відпочинку – кований столик та два крісла – розташована у центрі тераси і органічно вписана у рослинну композицію: рослини обрамляють її з трьох боків, не перекриваючи простору і забезпечуючи відчуття затишку та приватності без ізоляції від навколишнього пейзажу.

Таблиця 3.2

Асортимент рослин для тропічної тераси

Фото	Назва рослини (з латинською назвою)	Загальна характеристика	Освітлення та ґрунт	Температурний режим. Терміни тримання на відкритій терасі
1	2	3	4	5
 [21]	Алоказія великолиста (<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G.Don)	Тропічна рослина з великими стріловидними листками яскраво-зеленого кольору зі світлими прожилками. Висота 1,5-3 м. Два екземпляри формують верхній ярус композиції біля стіни будинку.	Яскраве непряме освітлення; уникати прямого сонця. Пухкий дренований родючий субстрат: перліт + торф + листова земля (1:1:2)	Тепло: +18+27 °С; мінімум +15°С. Вивезення: перша половина червня / Занесення: перша половина вересня
 [21]	Вашингтонія нитчаста (<i>Washingtonia filifera</i> (Linden ex André) H.Wendl.)	Струнка пальма з характерними віялоподібними листками з білими нитками по краях. У приміщенні 3-5 м. Центральна вертикальна домінанта біля зони відпочинку.	Максимальне сонячне освітлення; пряме сонце обов'язкове. Суглинистий дренований субстрат для пальм; рН 6,0-7,0	Літо: +20+35 °С; зима: мінімум +5 °С. Вивезення: перша половина травня / Занесення: перша половина жовтня

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5
 [22]	Сциндапсус золотистий (<i>Epipremnum aureum</i> (Linden & André) G.S.Bunting)	Швидкозростаючий виткий ліан із серцеподібними жовто-зеленими листками. Пагони понад 3 м. Вертикальне озеленення периметру, формує живий зелений екран.	Від яскравого розсіяного до помірного освітлення. Легкий дренажований субстрат: листова земля + перліт (2:1)	Оптимально: +18+27 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня
 [21]	Калатея орнатна (<i>Calathea ornata</i> (Linden) Koern.)	Тропічна рослина з темно-зеленими листками, прикрашеними рожево-білими смужками. Листки закриваються вночі. Колористичний акцент у напівтіньовій зоні середнього ярусу.	Дифузне або розсіяне освітлення, напівтінь; уникати прямого сонця. Дренажований злегка кислий субстрат: торф + перліт + листова земля (1:1:2); рН 6,0	Тепло та стабільність: +18+25 °С; мінімум +15 °С. Вивезення: перша половина червня / Занесення: перша половина вересня

Загальна кольорова гама композиції будується на поєднанні теплого коричневого тону деревини настилу, насиченого темно-зеленого листя алоказій та монстери, яскраво-зеленого сциндапсуса і сіро-зеленого віяла вашингтонії. Така гама відповідає принципам тропічного стилю і забезпечує цілісний художній образ простору.

3.3. Мінімалістична тераса

Мінімалістична тераса є повною естетичною протилежністю тропічній. Замість рясності і щільності – акцент на кожній окремій рослині як на повноцінному і самодостатньому художньому об'єкті. Замість різноманіття – свідомо стриманість і обмеженість засобів виразності. Замість яскравих квіткових кольорів – монохромна або двоколірна палітра. Принцип «менше – більше» є не стільки дизайнерським прийомом, скільки філософією простору:

кожна рослина, кожен горщик, кожна деталь має бути обраною з абсолютною точністю і доцільністю, без жодного випадкового або надмірного елемента [7].

Мінімалістична тераса особливо органічно поєднується з сучасною архітектурою скла, бетону і металу, з лаконічними фасадами і великими нерозчленованими площинами. Рослини тут є єдиним джерелом «живого» і природного начала у строгому геометричному середовищі, що робить їх роль особливо значущою і виразною.

Характерні риси стилю: строгі геометричні форми контейнерів – куб, циліндр, прямокутний ящик – із бетону, каменю або матового металу; монохромна кольорова гама у зеленому, сизому і чорно-сірому кольорах; відсутність або мінімальна кількість квітучих рослин; акцент виключно на формі і текстурі листків; чітка геометрична логіка розміщення контейнерів – симетрія або усвідомлена асиметрія, але завжди з ясною структурою [7].

Для мінімалістичної тераси підходять рослини з чіткою, виразною і добре читаємою геометричною формою. Як домінанти: агава Паррі або агава Королеви Вікторії – ідеально симетрична щільна розетка є сама по собі скульптурним об'єктом, що не потребує жодного доповнення; кордиліна південна у пурпуровому сорті дає сильний вертикальний акцент і колірний контраст; фікус каучуконосний забезпечує монументальну крону з великими лакованими листками. Акценти: алое вера є природною скульптурою – її соковиті ланцетоподібні листки у правильній розетці виглядають як рукотворний художній об'єкт; пілея Переа з правильними круглими листками на черешках нагадує абстрактну графіку; драцена облямована вносить тонкий вертикальний ритм і лінійну текстуру. Нижній ярус і підвісні кашпо: пеперомія тупувата і алое гостролисте.

Колірна палітра мінімалістичної тераси обмежується двома-трьома кольорами: домінуючий темно-зелений або сизий тон листків рослин, нейтральний сірий або бетонний колір контейнерів, і можливо один єдиний свідомо обраний колірний акцент – наприклад, один екземпляр стреліції з жовтогарячими квітками або один пурпуровий сорт кордиліни. Будь-яке

збільшення кольорового різноманіття руйнує цілісність мінімалістичної концепції, тому при додаванні нових рослин слід суворо дотримуватися обраної палітри (табл 3.3) [7, 16].

Рис. 3.3. Оформлення тераси в мінімалістичному стилі (розроблено автором)

Головним і найефектнішим елементом композиції є вертикальне озеленення – сциндапсус золотистий (*Epipremnum aureum*) з великими строкатими жовто-зеленими листками, спущений каскадами з балок перекриття навісу. Рослина утворює живу зелену завісу, що природно розділяє простір тераси на зону відпочинку і відкриту периметральну частину, не перекриваючи огляду і не створюючи відчуття замкненості.

Такий прийом є класичним для мінімалістичного фітодекорування: одна добре розміщена рослина замінює десять менш продуманих. Сциндапсус обраний невипадково – він є одним із найнадійніших видів для вертикального озеленення, швидко розростається, переносить як пряме сонце, так і напівтінь під навісом, і практично не потребує складного догляду.

Лівий ярус композиції біля входу у будівлю сформовано із трьох горщиків різного розміру, розміщених на невеликому дерев'яному підвіконні та підлозі. Це класична прийом мінімалістичного озеленення – групування непарної кількості ємностей з рослинами різної висоти для досягнення динамічного балансу без симетрії. Два нижніх і один верхній горщик містять алое вера (*Aloe vera*) різного віку і розміру. Алое обране як ідеальна рослина для мінімалістичного стилю: його чітка геометрична форма розетки, соковиті ланцетоподібні листки сіро-зеленого кольору та невибагливість до поливу роблять його зразковим представником лаконічної естетики. Розміщення біля входу, де є достатнє освітлення від прорізу дверей і відбите світло від дерев'яної стіни, відповідає потребам алое у яскравому розсіяному або помірному прямому освітленні.

Правий ярус тераси акцентовано великою рослиною у плетеному кошику-горщику, розміщеною біля зовнішнього огороження на найбільш освітленій ділянці. За формою і силуетом рослина є фікусом каучуконосним (*Ficus elastica*) або драценою облямованою (*Dracaena marginata*) – обидва види характеризуються стрункою вертикальною формою і великим декоративним листям, що надає їм скульптурної виразності, необхідної для мінімалістичної композиції. Ця рослина виконує роль правої вертикальної межі простору, врівноважуючи каскад сциндапсуса зліва і формуючи завершену асиметричну композицію.

Центр тераси свідомо залишено відкритим: два крісла-«равлики» з ротанга розміщені на вільному просторі настилу без жодних рослин поблизу. Цей прийом є принциповим для мінімалістичного підходу – порожній простір є таким само важливим елементом композиції, як і рослини, і забезпечує відчуття спокою, простоти і свободи, що є головними цінностями цього стилю. Одноколірність облицювальної плитки та дерев'яних елементів тераси стає гарним фоном для зелені рослинної композиції.

У табл. 3.3 представлено асортимент оранжерейних рослин для мінімалістичної тераси.

Таблиця 3.3

Асортимент рослин для мінімалістичної тераси

Фото	Назва рослини (з латинською назвою)	Загальна характеристика	Освітлення та ґрунт	Температурний режим. Терміни тримання на відкритій терасі
1	2	3	4	5
 [22]	Сциндапсус золотистий (<i>Epipremnum aureum</i> (Linden & André) G.S.Bunting)	Швидкозростаючий ліан із великими строкатими жовто-зеленими листками. Головний елемент: спускається каскадами з балок навісу, утворює живу зелену завісу, що ділить простір.	Від яскравого розсіяного до помірного освітлення. Легкий дренажований субстрат: листова земля + перліт (2:1)	Оптимально: +18...+27 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня
 [21]	Алое вера (<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.)	Багаторічний сукулент із соковитими ланцетоподібними листками у правильній геометричній розетці. Акцентна група з трьох різновікових екземплярів біля входу у будівлю.	Яскраве розсіяне або пряме сонце, 4-6 год. Полистий кактусовий субстрат; перліт + листова земля (1:2)	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +5 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: перша половина жовтня
 [19]	Фікус каучуконосний (<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem. / <i>Dracaena marginata</i> Lam.)	Велика вертикальна рослина зі стрункою скульптурною формою. Права вертикальна межа простору у плетеному горщику; врівноважує каскад сциндапсуса і завершує асиметричну композицію.	Яскраве розсіяне освітлення. Поживний дренажований субстрат: листова земля + перліт (2:1); pH 6,0-7,0	Оптимально: +18...+27 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня

Таким чином, використання стриманого і лаконічного оформлення щодо матеріалів й елементів та представлений асортимент оранжерейних рослин повністю відповідає концепції мінімалістичної тераси.

3.4. Біофільна тераса

Біофільний дизайн – це підхід до організації простору, що ґрунтується на науково підтвердженій потребі людини у постійному і глибокому зв'язку з природою. Сам термін походить від концепції «біофілії», введеної у широкий науковий обіг американським біологом Едвардом Вілсоном: біофілія – це вроджена схильність людини тяжіти до живих організмів і природних систем, закладена мільйонами років еволюції у природному середовищі [6]. Біофільний дизайн не є стилем у традиційному розумінні – він є філософією і методологією, де природа не виступає декоративним доповненням до архітектури, а є повноправним учасником і творцем середовища.

Головна ідея біофільної тераси полягає у максимальному зануренні людини у природне середовище при збереженні усієї функціональності і комфорту облаштованого простору. Тут немає чіткого розмежування між «рослинами» і «рештою тераси» – рослини проникають всюди: спускаються з перил і стелі підвісними каскадами, вкривають вертикальні поверхні суцільним зеленим килимом, оточують людину з усіх боків і на всіх рівнях одночасно. Відчуття, яке прагне створити біофільна тераса – це відчуття перебування всередині живого зеленого організму, а не поряд із ним [6].

Серед ключових принципів біофільного дизайну, що визначають підхід до озеленення тераси, виділяють кілька найважливіших. Принцип різноманіття і складності передбачає максимально широкий асортимент рослин різних форм, розмірів, текстур і відтінків зеленого – адже природні екосистеми характеризуються великим видовим різноманіттям, і саме воно створює відчуття справжньої живої природи, а не штучної декорації. Принцип безперервності означає, що рослини не розставлені окремими горщиками з порожнім простором між ними, а утворюють суцільний живий простір без видимих розривів – зелень переходить з рівня підлоги на вертикальні поверхні і далі на стелю або верхню межу огороження. Принцип сенсорного залучення вимагає, щоб рослини впливали на людину через усі органи чуттів: зір охоплює різноманіття форм і

кольорів, слух сприймає шелест листків на вітрі, нюх реагує на аромат квітів і пряних рослин, дотик залучається через різні текстури листків і стебел [6].

Важливим і майже обов'язковим елементом біофільної тераси є вертикальне озеленення – живі зелені стіни або модульні вертикальні системи, що перетворюють вертикальні поверхні на живі рослинні панно. Для їх створення використовують швидкозростаючі ліани – сциндапус золотистий і філодендрон серцелистий – а також компактні рослини для кишенькових і панельних систем: пілея, пеперомія, маранта. Вертикальні системи озеленення є не лише естетично ефективними, а й функціонально корисними: вони звожують повітря, знижують температуру поверхні стіни у жарку погоду і помітно поглинають звук, знижуючи рівень міського шуму [6].

Додатковим елементом, що суттєво підсилює біофільний характер простору, є вода. Невеликий настільний або підлоговий фонтан, кам'яна чаша з водою або навіть компактна водна рослинна композиція з папірусом залучає ще один природний елемент – звук журчання води, що за численними дослідженнями знижує рівень стресу і підсилює відчуття перебування у природному середовищі. Природні матеріали у всіх елементах тераси – дерево, ротанг, натуральна кераміка, камінь, бамбук – є обов'язковою умовою: синтетичні матеріали зводяться до абсолютного мінімуму [6].

Рекомендований асортимент для біофільної тераси є найширшим з-поміж усіх розглянутих стилів і охоплює представників усіх виділених груп рослин. Великі домінанти і структурні елементи: монстера делікатесна, фікус каучуконосний, алоказія великолиста для затінених і вологих куточків, арека жовтувата або хамедорея витончена для пальмових силуетів, кордиліна південна для вертикального акцента. Вертикальне озеленення: сциндапус золотистий і філодендрон серцелистий у великій кількості, спрямовані на решітки, шпалери і підвісні конструкції; ківі для вкриття перголи або навісу. Ароматичний шар: лавр благородний, лимон Мейєра, гібіскус китайський. Квітучі акценти: стреліція королівська, антуріум Андре, клівія кіноварна для затінених місць, бугенвілія для найсонячніших куточків. Декоративнолистяна основа з різноманіттям текстур і

відтінків: калатея орнатна, маранта тризеленова, бегонія королівська, драцена облямована, колоказія їстівна. Нижній ярус і підвісні кашпо: пеперомія тупувата, пілея Переа, алое вера, алое строкате.

Орієнтація для біофільної тераси є найбільш гнучкою з усіх розглянутих стилів: завдяки свідомо широкому асортименту, що охоплює і сонцелюбні, і тіньовитривалі види, цей підхід може бути адаптований до будь-якої сторони світу. На сонячній орієнтації домінують агаві, цитрусові, бугенвілія і гібіскус; на тіньовій – калатеї, маранти, антуріуми, хамедорея. Саме ця адаптивність робить біофільний підхід універсальним рішенням для терас будь-якої конфігурації і розташування [6, 7].

Рис. 3.4. Оформлення тераси в біофільному стилі (розроблено автором)

На рисунку представлено авторську візуалізацію фітодекорування відкритої багаторівневої дерев'яної тераси з використанням оранжерейних рослин у біофільному стилі. Тераса виконана з натуральної деревини теплого

медово-коричневого відтінку і складається з трьох послідовних рівнів, з'єднаних широкими сходами, що забезпечує зонування простору та різноманіття мікрокліматичних умов для розміщення рослин різних екологічних груп.

Композиція побудована за принципом ярусності та біофільної безперервності – рослини заповнюють простір на всіх рівнях без видимих розривів, створюючи відчуття занурення у живе природне середовище.

Верхній рівень акцентовано вертикальним модульним садом, встановленим уздовж зовнішнього огороження. У ньому представлено поєднання тропічних ліан і декоративнолистяних видів: монстери делікатесної (*Monstera deliciosa*), філодендрона серцелистого (*Philodendron hederaceum*) та калатей різних видів. Розміщення вертикального саду на верхньому периметрі є агротехнічно обґрунтованим: тут рослини отримують яскраве розсіяне освітлення без ризику перегріву і водночас виконують захисну функцію – пом'якшують протяги та забезпечують приватність простору.

На середньому рівні розміщено великогабаритні пальми – хамедорею витончену (*Chamaedorea elegans*) та арека жовтувату (*Dypsis lutescens*). Їх стрункі стовбури і перисте листя формують характерний тропічний вертикальний ритм. Пальми розташовані у центральній та правій частинах цього ярусу, де вони отримують достатнє бічне освітлення і захищені від сильного вітру конструкцією перил і рослинами верхнього рівня.

Нижній, найпросторіший рівень вміщує основну групу рослин середнього і нижнього ярусу. У лівій частині розміщено великий екземпляр монстери делікатесної у плетеному кашпо – в найбільш притіненій зоні, що відповідає її потребі у захисті від прямого сонця.

Поруч встановлено фікус каучуконосний (*Ficus elastica*) з характерним темно-зеленим лакованим листям, стійкий до тимчасового пересихання субстрату та добре адаптований до умов відкритого повітря. У правій, найбільш освітленій частині нижнього рівня зосереджено квітучі акценти: гібіскус китайський (*Hibiscus rosa-sinensis*) – розміщений тут свідомо, оскільки пряме сонячне освітлення є необхідною умовою його ясного цвітіння; стреліція

королівська (*Strelitzia reginae*) у теракотовому горщику – на помірно освітленому місці з доброю вентиляцією.

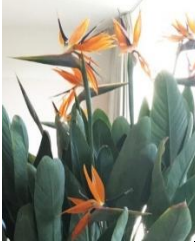
У найбільш затіненій зоні, під захистом крон великих рослин, розміщено калатею орнатну (*Calathea ornata*) – вид, чутливий до прямих сонячних променів і тому агротехнічно виправдано розташований у тіні.

Таблиця 3.4

Асортимент рослин для біофільної тераси

Фото	Назва рослини (з латинською назвою)	Загальна характеристика	Освітлення та ґрунт	Температурний режим. Терміни тримання на відкритій терасі
1	2	3	4	5
 [21]	Монстера делікатесна (<i>Monstera deliciosa</i> Liebm.)	Тропічна рослина з великими перисто-розсіченими листками до 90 см. До 3-4 м. Входить до вертикального модульного саду верхнього рівня та розміщена на нижньому рівні у притіненій зоні.	Яскраве непряме освітлення; переносить помірну тінь. Поживний повітропроникний субстрат: листова земля + перліт + кора (2:1:1); pH 5,5-6,5	Оптимально: +18...+27 °С; мінімум +13 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня
 [19]	Філодендрон серцелистий (<i>Philodendron hederaceum</i> (Jacq.) Schott)	Ліанова рослина з серцеподібними або великими глянцевиими листками. Входить до вертикального модульного саду верхнього рівня; забезпечує різноманітність текстур.	Яскраве непряме освітлення або часткова тінь. Легкий дренажований субстрат: листова земля + перліт (2:1)	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +13 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня
 [23]	Калатея орната (<i>Calathea ornata</i> (Linden) Koern.)	Тропічна рослина з декоративним строкатим листям. Входить до вертикального саду верхнього рівня та розміщена у найбільш затіненій зоні нижнього рівня під захистом крон великих рослин.	Дифузне або розсіяне освітлення, напівтінь; уникати прямого сонця. Дренажований субстрат: торф + перліт + листова земля (1:1:2); pH 6,0	Тепло та стабільність: +18...+25 °С; мінімум +15 °С. Вивезення: перша половина червня / Занесення: перша половина вересня

Продовження табл.3.4

1	2	3	4	5
 [21]	Хамедорея витончена (<i>Chamaedorea elegans</i> Mart.)	Елегантна компактна пальма з тонкими стовбурами і перистим листям. Розміщена на середньому рівні разом з ареком, формує характерний тропічний вертикальний ритм.	Яскраве непряме або розсіяне освітлення; переносить тінь. Дренований субстрат для пальм: торф + перліт + листова земля (1:1:2)	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: перша половина жовтня
 [20]	Арека жовтувата (<i>Dypsis lutescens</i> (H. Wendl.) Beentje & J. Dransf.)	Елегантна групова пальма з дугоподібними перистими листками золотисто-зеленого кольору. Розміщена на середньому рівні, доповнює хамедорею у формуванні пальмового силуету.	Яскраве непряме освітлення; переносить часткову тінь. Пухкий дренажний субстрат для пальм: торф + перліт + листова земля (1:1:2)	Оптимально: +18...+27 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня
 [19]	Фікус каучуконосний (<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem.)	Великолистяна рослина з великими темно-зеленими лакованими листками. Розміщена у плетеному кашпо на нижньому рівні; стійка до тимчасового пересихання субстрату.	Яскраве розсіяне освітлення. Поживний дренажний субстрат: листова земля + дернова + торф + перліт (2:1:1:1)	Оптимально: +18...+27 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: друга половина вересня
 [21]	Гібіскус китайський (<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.)	Вічнозелений чагарник із великими яскравими квітками. Квітучий акцент на найбільш освітленій ділянці нижнього рівня; пряме сонце є необхідною умовою рясного цвітіння.	Яскраве сонячне освітлення, 4-6 год прямого сонця. Поживний дренажний субстрат: листова земля + перегній + пісок (2:1:1)	Літо: +20...+28 °С; мінімум +10 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: перша половина жовтня
 [20]	Стреліція королівська (<i>Strelitzia reginae</i> Aiton)	Ефектна рослина з великими шкірястими листками та унікальними квітками – «пташка раю». Квітучий акцент у теракотовому горщику на помірно освітленому місці нижнього рівня.	Пряме сонячне освітлення, мінімум 4-5 год. Поживний дренажний субстрат: листова земля + перегній + пісок (2:1:1)	Літо: +18...+28 °С; зима: +10...+15 °С. Вивезення: друга половина травня / Занесення: перша половина жовтня

Загальна кольорова гама композиції будується на поєднанні теплого коричневого тону деревини настилу з насиченими відтінками зеленого – від смарагдового листя монстери до жовто-зеленого пір'я пальм і строкатого малюнку калатеї. Контейнери підібрано у нейтральних тонах – плетені кошики, теракотові та темно-сірі горщики, – що підкреслює природність і органічність загальної композиції та відповідає принципам біофільного дизайну.

РОЗДІЛ 4

ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА АГРОТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ОРАНЖЕРЕЙНИХ РОСЛИН В ОФОРМЛЕНІ ВІДКРИТИХ ТЕРАС

4.1. Контейнери та субстрати для вирощування

Правильно обрана ємність і якісний субстрат є основою успішного вирощування оранжерейних рослин на відкритих терасах. Ці, на перший погляд, технічні аспекти безпосередньо впливають на розвиток кореневої системи, водний і поживний режими рослин, їхню стійкість до несприятливих факторів зовнішнього середовища, а відтак – на декоративність, інтенсивність росту та тривалість цвітіння.

У контейнерному озелененні саме ємність і субстрат створюють умови, у яких рослина функціонує протягом усього періоду вегетації. Тому їх вибір повинен здійснюватися з урахуванням біологічних особливостей виду, розмірів рослини, умов освітлення та мікроклімату тераси [26, 27].

Сучасний ринок пропонує широкий асортимент контейнерів для вирощування рослин, які відрізняються за матеріалом виготовлення, формою, розмірами та декоративними характеристиками. Кожен тип ємностей має свої переваги та недоліки, які необхідно враховувати під час вибору контейнера для конкретного виду рослин та умов вирощування. Правильно підібрана ємність не лише забезпечує комфортні умови для розвитку кореневої системи, а й є важливим елементом загальної композиції та дизайну тераси [26, 27].

Теракотові горщики мають значну вагу, що є перевагою під час вирощування великих рослин на відкритих терасах, оскільки забезпечує їхню стійкість до впливу вітру. Однак при використанні таких ємностей необхідно враховувати допустиме навантаження на конструкції тераси [3].

Пластикові контейнери є одним із найпоширеніших і найзручніших варіантів завдяки невеликій вазі, міцності, різноманіттю форм і розмірів, а також доступній вартості. Пластик практично не пропускає повітря та вологу, що сприяє довшому утриманню води в субстраті. Це є перевагою в спекотний період, проте може становити небезпеку за надмірного поливу через ризик застою вологи та загнивання коренів [27].

Для зменшення ризику перегрівання кореневої системи в пластикових контейнерах, розташованих під прямим сонячним промінням, рекомендується використовувати ємності світлих відтінків або додатково декорувати їх натуральними матеріалами, які покращують теплоізоляцію.

Дерев'яні кашпо та ящики вирізняються хорошими теплоізоляційними властивостями, що обумовлено низькою теплопровідністю деревини. Завдяки цьому субстрат у таких ємностях нагрівається та охолоджується значно повільніше, ніж у пластикових або металевих контейнерах. Ця особливість є важливою перевагою для відкритих терас, де протягом доби можуть спостерігатися значні температурні коливання [28].

Разом із тим деревина потребує додаткового захисту від вологи та біологічного руйнування шляхом обробки спеціальними просоченнями або захисними покриттями. Для продовження терміну експлуатації дерев'яних кашпо внутрішню поверхню рекомендується вистилати поліетиленовою плівкою, геотекстилем або агроволокном, що запобігає безпосередньому контакту субстрату з деревиною [3].

Металеві і бетонні ємності є стилістичним вибором насамперед для мінімалістичних і промислових стилів оформлення. Металеві контейнери (залізо, кортен-сталь, оцинковане залізо) є дуже стійкими і довговічними, але мають найгіршу теплоізоляцію: на прямому сонці вони можуть нагріватися до температур, критичних для кореневої системи. Обов'язковою умовою є потужний дренажний шар і, у деяких випадках, термоізоляція внутрішньої поверхні контейнера. Бетонні кашпо є важкими, монументальними і дуже стійкими –

ідеально для розміщення великих домінуючих рослин по периметру тераси, де стійкість при вітрі є пріоритетом [3, 28].

Незалежно від матеріалу, абсолютно обов'язковою умовою для будь-якого контейнера є наявність одного або кількох дренажних отворів у нижній частині. Застій води у кореневій зоні є найпоширенішою і при цьому найбільш фатальною помилкою при контейнерному вирощуванні: більшість оранжерейних рослин значно краще переносять тимчасове пересихання субстрату, ніж постійне перезволоження, яке неминуче призводить до корневих гнилей.

Розмір контейнера підбирається відповідно до розміру рослини, причому тут є важливий принцип «золотої середини». Занадто малий горщик обмежує розвиток кореневої системи, призводить до швидкого виснаження субстрату і частих поливів. Занадто великий горщик містить значний об'єм субстрату, що не освоєний коренями, – у цій незайнятій зоні накопичується надлишкова волога і виникають анаеробні умови, ідеальні для патогенних грибів і бактерій. Оптимально, якщо діаметр горщика перевищує діаметр кореневого кому рослини приблизно на 3-5 см [14].

Субстрат для контейнерних рослин тераси повинен задовольняти кільком ключовим агротехнічним вимогам: бути достатньо повітропроникним для забезпечення аерації кореневої зони; добре дренованим – надлишкова вода має швидко відходити, не застоюючись; структурно стабільним протягом щонайменше одного-двох сезонів – субстрат не повинен злипатися, ущільнюватися і втрачати повітропроникність; містити збалансовану кількість поживних речовин у доступній для рослини формі [14, 28].

Для різних груп рослин асортименту рекомендуються різні субстратні суміші. Для сукулентів і кактусів оптимальним є субстрат із 50-60 % крупного піску або перліту, що забезпечує максимальний дренаж і виключає застій вологи навіть після рясного поливу. Для пальм і великих тропічних деревоподібних рослин підходять більш живильні і важчі суміші з додаванням до базового торфу 20-30 % дернини і 10-15 % зрілого компосту: такі суміші забезпечують стабільну структуру кореневого кому у великому контейнері і тривалий запас поживних

речовин. Для тропічних декоративнолистяних рослин і квітучих видів найкраще підходять легкі і вологоємні торф'яні суміші з додаванням 20-30 % кокосового волокна, яке добре утримує вологу між поливами, але при цьому не ущільнюється і залишається структурним. Для ліан і ампельних рослин підходять аналогічні легкі суміші з невеликою добавкою перліту для кращого дренажу [14, 28].

На дно контейнера перед наповненням субстратом обов'язково укладають дренажний шар завтовшки 3-5 см із керамзиту, гравію, битого теракоту або великого перліту. Між дренажним шаром і субстратом доцільно прокладати шар нетканого матеріалу (агроволокна щільністю 30-40 г/м²), що запобігає замуленню дренажного шару частками субстрату і зберігає його дренажні властивості протягом тривалого часу [28].

4.2. Сезонний догляд та підготовка до зимівлі

Оранжерейні рослини на відкритих терасах потребують чіткого і усвідомленого дотримання сезонного ритму догляду, що узгоджується з природним вегетаційним циклом кожного виду і кліматичними особливостями регіону. Відступи від цього ритму – передчасний винос рослин на холод, запізнене занесення до тепла, неправильний режим поливу і підживлення у різні сезони – є найпоширенішими причинами загибелі або втрати декоративності контейнерних рослин.

Весняний догляд і підготовка до виносу (квітень-травень). Весна є найвідповідальнішим і найнасиченішим подіями сезоном для власника терасних рослин. Починаючи з березня у рослин, що зимували у приміщенні, відбувається поступове відновлення вегетаційної активності: прискорюється ріст нових листків і пагонів, підвищується потреба у воді і поживних речовинах і, особливо, у освітленні. У квітні, ще до виносу рослин на відкрите повітря, рекомендується провести комплексну весняну ревізію: ретельний огляд кожної рослини на

наявність шкідників і хвороб, видалення сухих, пошкоджених і деформованих пагонів і листків, оцінку стану кореневої системи і, за необхідності, пересадку у свіжий субстрат або хоча б часткову заміну верхнього шару субстрату (перевалку). У цей час поновлюють підживлення після зимової перерви – починаючи з половинної дози, поступово доводячи до повної [10, 24].

Винос рослин на тераси слід здійснювати поступово і обережно, уникаючи різкого переходу від умов приміщення до умов відкритого простору. Цей процес адаптації, відомий як «загартування», є дуже важливим: рослини, що провели зиму за умов рівного освітлення і тепла приміщення, при різкому виносі на відкрите повітря з перепадами температур, вітром і інтенсивним сонцем зазнають сильного стресу, наслідком якого може бути масове скидання листя, опіки і навіть загибель. Правильний алгоритм загартування: перші 2-3 дні рослину виносять на 2-3 години у затінене і захищене від вітру місце; далі щоденно збільшують тривалість перебування на відкритому повітрі і ступінь освітленості; через 7-10 днів рослина може залишатися на терасі постійно [10, 24].

Літній догляд (червень-серпень). Літо є основним вегетаційним сезоном, коли рослини активно ростуть, цвітуть і набирають деревну масу. У цей період потреба у воді і поживних речовинах є максимальною. Режим поливу залежить від виду рослини, розміру контейнера, матеріалу кашпо і погодних умов, але орієнтовно більшість оранжерейних рослин на відкритій терасі потребують поливу 2-3 рази на тиждень, а у найспекотніші дні – щоденно. Ознакою правильного поливу є рівномірне зволоження усього кореневого кому – полив вважається достатнім, коли вода починає витікати з дренажного отвору. Підживлення протягом літа проводять щомісяця або двічі на місяць (для активно зростаючих видів) комплексними мінеральними добривами з збалансованим вмістом азоту, фосфору і калію. Азот стимулює наростання листяної маси, фосфор сприяє розвитку кореневої системи і цвітінню, калій підвищує стійкість рослини до стресів [10, 24].

У найспекотніші дні, коли денна температура перевищує +35 °С, найчутливіші тропічні рослини (антуріум, калатею, маранту, алоказію) рекомендується переміщати у тінь або притіняти за допомогою агроволокна. Регулярне обприскування листків водою у вечірній час не лише знижує температуру рослини, а й підвищує вологість повітря у мікросередовищі навколо неї і прискорює видалення пилу з поверхні листків, що покращує процес фотосинтезу.

Осінній догляд і підготовка до занесення (вересень-жовтень). Осінній догляд спрямований на поступове переведення рослин з активної вегетації у стан відносного спокою і підготовку їх до зимівлі. Починаючи з другої половини серпня підживлення азотними добривами поступово скорочують і повністю припиняють – азот стимулює утворення молодих м'яких пагонів, що є надто ніжними для зниження температур. Натомість проводять підживлення фосфорно-калійними добривами без азоту, що сприяє визріванню деревини і підвищує морозостійкість рослин [10, 25].

Безпосередньо перед занесенням рослин до приміщення необхідно провести ретельний профілактичний огляд і, за наявності шкідників, обробку. Тепле, сухе повітря опалювального сезону є ідеальними умовами для швидкого розмноження павутинного кліща, мучнистого червеця і трипсів – а занесення хоч однієї зараженої рослини до приміщення, де зимують інші, може призвести до масового поширення шкідника. Рекомендується обмити листки теплою водою з обох боків або провести обробку системним або контактним інсектицидом (акарицидом). Після занесення рослини бажано протягом двох тижнів ізолювати від інших кімнатних рослин і продовжувати спостереження.

Зимовий догляд (листопад-березень). Зимовий догляд за оранжерейними рослинами є значно менш трудомістким, ніж літній, але вимагає не менш відповідального підходу. Більшість видів підібраного асортименту у зимовий період перебувають у стані відносного фізіологічного спокою і потребують значно менше вологи і поживних речовин. Полив різко скорочують: для більшості видів достатньо 1 рази на 2-3 тижні – орієнтиром є не фіксований

інтервал, а стан поверхні субстрату: полив проводять лише тоді, коли верхній шар субстрату на глибину 2-3 см повністю пересох. Виняток становлять вічнозелені рослини (фікус, лавр, цитрусові), що продовжують вегетацію і потребують більш регулярного поливу [12, 25].

Підживлення у зимовий період повністю припиняють для більшості видів. Для вічнозелених рослин допустиме одноразове підживлення у лютому – на початку відновлення вегетаційної активності – половинною дозою комплексного добрива. Освітлення є одним із найважливіших чинників успішної зимівлі: вічнозелені рослини слід розміщувати у найосвітленішому місці приміщення, на підвіконнях з виходом на південь або схід. За потреби допускається досвічування фітолампами, особливо для цитрусових і гібіскуса, що продовжують активну вегетацію. Оптимальна температура зимівлі для більшості видів асортименту становить $+12...+16\text{ }^{\circ}\text{C}$, що відповідає умовам утепленої лоджії, прохолодної кімнати або зимового саду. Теплолюбні тропічні рослини (антуриум, калатея, банан, алоказія) потребують тепліших умов – не нижче $+16...+18\text{ }^{\circ}\text{C}$ і значного освітлення [12].

ВИСНОВКИ

У результаті виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи проведено комплексне дослідження питань використання оранжерейних рослин в оформленні відкритих терас, розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо підбору асортименту, організації рослинних композицій та агротехніки догляду.

1. Аналіз відкритих терас як об'єктів ландшафтного дизайну показав, що тераса є перехідним простором між архітектурою та природним середовищем, що виконує естетичні, функціональні та рекреаційні функції. Орієнтація тераси відносно сторін світу, конструктивні особливості, матеріали покриття та мікрокліматичні умови є визначальними чинниками, які необхідно враховувати при формуванні асортименту рослин. Встановлено, що відкрита тераса характеризується специфічним мікрокліматом – підвищеним сонячним та вітровим навантаженням, значними температурними коливаннями у кореневій зоні контейнерів, – що суттєво відрізняє умови вирощування рослин на терасі від умов інтер'єру або відкритого ґрунту.
2. Систематизовано асортимент із 33 видів оранжерейних рослин, придатних для використання на відкритих терасах в умовах київського клімату. Рослини розподілені на групи сукулентів, пальм, квітучих видів, декоративнолистяних рослин, ліан, ампельних і плодово-корисних видів. Для кожного виду визначено оптимальні умови освітлення, субстратний склад, температурний режим та орієнтовні терміни виносу на тераси і занесення до приміщення відповідно до кліматичних особливостей регіону.
3. Обґрунтовано систему з п'яти принципів підбору оранжерейних рослин для відкритих терас: відповідність еколого-біологічних потреб рослини умовам конкретної тераси; адаптованість виду до контейнерного вирощування; декоративна цілісність і стилістична відповідність;

практичність і реалістичність догляду; функціональна доцільність рослин. Показано, що дотримання цих принципів є необхідною умовою досягнення тривалого декоративного ефекту і скорочення витрат на утримання озеленення.

4. Розроблено проектні рішення для чотирьох стилістичних концепцій оформлення відкритих терас. Середземноморська тераса ґрунтується на використанні агав, лавру благородного, цитрусових та бугенвілії у поєднанні з теракотовими контейнерами і теплою кольоровою гамою. Тропічна тераса передбачає щільну багаторясну рослинність із великолистяних тропічних видів – алоказії, монстери, пальм. Мінімалістична тераса акцентує на геометричній виразності окремих рослин-об'єктів у лаконічних контейнерах при свідомо обмеженій кількості видів. Біофільна тераса реалізує принцип максимального занурення людини у живе природне середовище через поєднання вертикального озеленення, ярусної рослинності, природних матеріалів і водних елементів. Для кожного проектного рішення розроблено детальний асортимент з агротехнічними характеристиками та авторські візуалізації.
5. Охарактеризовано технологічні та агротехнічні прийоми вирощування оранжерейних рослин на відкритих терасах. Обґрунтовано вимоги до вибору контейнерів різних типів з урахуванням їхніх теплоізоляційних властивостей, ваги та декоративних характеристик. Визначено субстратні суміші для різних груп рослин, що забезпечують оптимальний водно-повітряний режим кореневої зони. Розроблено рекомендації щодо сезонного догляду – весняного загартування при виносі, літнього поливу і підживлення, осінньої підготовки до занесення та зимового утримання у приміщенні.

Практична цінність роботи полягає у тому, що розроблені рекомендації можуть бути використані ландшафтними архітекторами, дизайнерами та власниками терас при проектуванні і реалізації озеленення відкритих просторів в умовах помірно-континентального клімату України. Запропоновані проектні

рішення і систематизований асортимент може стати базою для створення естетично виразних і агротехнічно обґрунтованих рослинних композицій на відкритих терасах різного масштабу і призначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тераса (архітектура). Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B0_\(%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B0_(%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0)) (дата звернення: 9.04.2026).
2. Як облаштувати терасу. WowMeбли. URL: <https://wowmebli.com/blog/yak-oblashtuvaty-terasu/> (дата звернення: 9.04.2026).
3. Облаштування тераси: від вибору матеріалу до догляду за покриттям. MirTerras. URL: <https://mirterras.com.ua/ua/obustroystvo-terrasy-ot-vybora-materiala-do-uxoda-za-pokrytiem?srsltid=AfmBOopl2HpO3ZjcGBR24ih6LD2JEdaYsotsA0wY46fW1ydEy e9jGM7W> (дата звернення: 9.04.2026).
4. Як побудувати терасу своїми руками. DniproBud. URL: <https://dnprobud.com.ua/ua/articles/kak-postroit-terrasu-svoimi-rukami#dizajn-i-funkcionalnost> (дата звернення: 14.04.2026).
5. Сад і рослини. URL: <https://sad.ukr.bio.ua/articles/8184/>
6. Клименко М. О., Курант В. З., Прищепя А. М. Фітодизайн : навч. посіб. Київ : Академія, 2010. 288 с.
7. Ukrainian Journal of Forest and Wood Science. НУБіП України, 2021. Т. 12, № 2.
8. Мікроклімат. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мікроклімат>
9. Кабар А. М. та ін. Ландшафтний фітодизайн з основами біотехнології. Ч. 1 : підручник. Дніпро : ЛІРА, 2021. 216 с.
10. Захист рослин або як погодні умови впливають на урожай. Tetra-Agro. URL: <https://surl.li/unhrjr> (дата звернення: 12.05.2026).
11. Тераса будинку: особливості розміщення відносно сторін світу. Z500. URL: <https://z500.com.ua/ua/terrasa-doma-osobennosti-razmesheniay-otnositelno> (дата звернення: 12.04.2026).

12. Тімченко О. В. Озеленення інтер'єрів та відкритих просторів. Харків: ХНУМГ, 2019. 180 с.
13. Рубцов Л. І. Довідник з декоративного садівництва. Київ: Урожай, 1986. 320 с.
14. Лящевська М. С. Контейнерне рослинництво: теорія і практика. Київ: Аграрна наука, 2016. 248 с.
15. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць. Львів: Світ, 2005. 456 с.
16. Василь Вмарт. Нотатки Плантоголіка. Житомир: 2024. 262 с.
17. Крижанівська Н.Я., Вотінов М.А. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : навчальний посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. 348 с.
18. Екзо-Ботаніка: інтернет-магазин насіння екзотичних кімнатних та оранжерейних рослин. URL: <https://ekzobotanika.com/ua/> (дата звернення: 12.05.2026).
19. Квіткар: садово-ландшафтний центр. URL: <https://kvitkar.ua/>(дата звернення: 12.05.2026).
20. Agro-Landing: інтернет-магазин саджанців, насіння та розсади. URL: <https://agro-landing.com.ua/ua/> (дата звернення: 17.05.2026).
21. iFlowers: інтернет-магазин кімнатних рослин та квітів. URL: <https://iflowers.com.ua/> (дата звернення: 17.05.2026).
22. Квітонька: онлайн-простір для закоханих у світ рослин. URL: <https://kvitonka.com.ua/>(дата звернення: 17.05.2026).
23. Флорен: студія фітодизайну та озеленення. URL: <https://flore.com.ua/> (дата звернення: 17.05.2026).
24. Особливості весняного догляду за кімнатними рослинами. Klioma. URL: <https://klioma.com.ua/ua/osobennosti-vesennego-uhoda-za-komnatnyimi-rastenyami/> (дата звернення: 26.05.2026).
25. Весняне оновлення: як підготувати кімнатні рослини до нового сезону. Ukraflora. URL: <https://ukraflora.ua/blog/vesnyane-onovlennya-yak-pidgotuvati-kimnatni-roslini-do-novogo-sezonu-344/> (дата звернення: 27.05.2026).

26. Agro-Rost : офіційний сайт. URL: <https://agro-rost.com.ua/> (дата звернення: 26.05.2026).

27. Agro-Market : офіційний сайт. URL: <https://agro-market.net/ua/> (дата звернення: 28.05.2026).

28. Субстрати для рослин: повний гайд від практикуючого гроувера. Agronews. URL: <https://agronews.ua/news/substraty-dlya-roslyn-povnyj-gajd-vid-praktykuuyuchogo-grovera/> (дата звернення: 28.05.2026).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Асортимент оранжерейних рослин

№	Назва рослини (з латинською назвою)	Загальна характеристика	Освітлення	Ґрунт	Температурний режим	Терміни тримання на відкритій терасі
1	2	3	4	5	6	7
1	Агава американська (<i>Agave americana</i> L.)	Велика сукулентна рослина з жорсткими сіро-зеленими листками до 2 м завдовжки, по краях зубчастими. Квітне раз у житті, викидаючи суцвіття до 8 м. Має декоративні форми з жовтою або білою смужкою.	Повне сонце, не менше 6 год прямого проміння	Піщано-супіщаний, добре дренований; рН 6,0-7,5	Літо: +20...+35 °С; зима: +5...+10 °С; витримує короткочасні заморозки до -10 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: кінець жовтня – початок листопада
2	Агава Королеви Вікторії (<i>Agave victoriae-reginae</i> T.Moore)	Компактна агави діаметром до 50 см. Темно-зелені трикутні листки прикрашені білими смужками по краях. Повільне зростання, одна з найдекоративніших агав.	Яскраве пряме або розсіяне сонце, 5-6 год на добу	Пористий кактусовий субстрат: пісок + перліт + дернова земля (1:1:1)	Літо: +18...+30 °С; зима: +7...+12 °С; витримує короткочасне зниження до 0 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: друга половина жовтня
3	Агава блакитна (текільна) (<i>Agave tequilana</i> F.A.C.Weber)	Велика агави з голубувато-сизими жорсткими листками з темними зубцями. Висота 1,5-2 м.	Повне відкрите сонце	Легкий піщаний або гравійний субстрат; перліт 30-40 %	Літо: +20...+38 °С; зима: +8...+15 °С; не любить тривалих морозів	Вивезення: перша половина травня. Занесення: перша половина жовтня

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
4	Агава Паррі (<i>Agave parryi</i> Engelm.)	Компактна агави з короткими широкими сіро-зеленими листками та темним кінцевим шипом. Дуже морозостійка. Щільна розетка діаметром до 60см.	Повне сонце	Добре дренований піщаний або супіщаний ґрунт; рН 6,5-7,5	Літо: +15...+35 °С; зима: до -15 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: кінець листопада
5	Алое вера (<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.)	Багаторічний сукулент із соковитими ланцетоподібними листками з цілющим гелем. Дорослі рослини до 60-90 см. Утворює багато дочірніх розеток.	Яскраве розсіяне або пряме сонце, 4-6 год	Пористий кактусовий субстрат; перліт + листови земля (1:2)	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +5 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня
6	Алое строкате (<i>Aloe variegata</i> L.)	Компактний сукулент (20-30 см) з темно-зеленими листками, вкритими білими плямами. Цвіте взимку-навесні коралово-рожевими квітками.	Яскраве непряме або пряме сонце, переносить часткову тінь	Кактусний субстрат або пісок + листови земля (1:2) з перлітом	Літо: +18...+24 °С; зима: +10...+15 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня
7	Алое гостролисте (<i>Aloe aristata</i> Haw.)	Мініатюрний сукулент до 15 см, листки темно-зелені з білими горбками. Дуже невибаглива. Цвіте оранжево-червоними квітками.	Яскраве непряме світло або часткова тінь	Пухкий дренований субстрат для сукулентів із піском	Цілорічно +15...+25 °С; мінімум +5 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня
8	Арека жовтувата (<i>Dypsis lutescens</i> (H.Wendl.) Beentje & J.Dransf.)	Елегантна групова пальма з дугоподібними перистими листками. Висота 2-3 м. Один з найкращих очищувачів повітря.	Яскраве непряме освітлення; переносить часткову тінь	Пухкий дренований субстрат для пальм: торф + перліт + пісок (2:1:1)	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +10 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: друга половина вересня

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
9	Вашингтонія нитчаста (<i>Washingtonia filifera</i> (Linden ex André) H.Wendl.)	Струнка пальма з віялоподібними листками з характерними білими нитками по краях. У приміщенні 3-5 м. Ефектна і вибаглива до світла.	Максимальне сонячне освітлення; пряме сонце обов'язкове	Суглинистий дренований субстрат для пальм із піском; рН 6,0-7,0	Літо: +20...+35 °С; зима: +5...+10 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: перша половина жовтня
10	Фінікова пальма канарська (<i>Phoenix canariensis</i> Chabaud)	Величава пальма з розкішною кроною з дугоподібних перистих листіків. До 2-3 м у приміщенні. Повільне зростання.	Максимальне пряме сонячне освітлення	Поживний дренований субстрат для пальм: суглинок + пісок + перліт (2:1:1)	Літо: +20...+32 °С; зима: +5...+10 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: перша половина жовтня
11	Амарилліс садовий (<i>Amaryllis belladonna</i> L.)	Цибулинна рослина з великими лійчастими квітками (до 20 см) рожевого, червоного, білого кольорів. Квітує взимку або навесні.	Яскраве пряме або розсіяне сонячне світло	Поживний дренований субстрат: листова земля + перегній + пісок (2:1:1)	Вегетація: +20...+25 °С; спокій: +10...+15 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня
12	Антуриум Андре (<i>Anthurium andraeanum</i> Linden ex André)	Вічнозелена тропічна рослина з яскравими лакованими покривалами червоного, рожевого, білого кольорів. Цвіте майже цілий рік.	Яскраве непряме освітлення, 8-12 год; уникати прямого сонця	Пухкий повітропроникн ий субстрат: кора + перліт + торф (2:1:1); рН 5,5-6,5	Оптимально: +18...+26 °С; мінімум +15 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина вересня

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
13	Бугенвілія гола (<i>Bougainvillea glabra</i> Choisy)	Виткий чагарник із яскравими прицвітниками малинового, рожевого, жовтого, білого кольорів. Рясно цвіте за умов достатнього освітлення. До 3-5 м.	Повне пряме сонце, мінімум 5-6 год	Легкий дренаований субстрат: суглинок + пісок + перліт (2:1:1); рН 5,5-6,0	Літо: +22...+35 °С; зима: +10...+15 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина жовтня
14	Гібіскус китайський (<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.)	Вічнозелений чагарник із великими яскравими квітками до 15 см червоного, жовтого, рожевого кольорів. Цвіте майже цілорічно.	Яскраве сонячне освітлення, 4-6 год прямого сонця	Поживний дренаований субстрат: листова земля + перегній + пісок (2:1:1)	Літо: +20...+28 °С; мінімум +10 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: друга половина вересня
15	Клівія кіноварна (<i>Clivia miniata</i> (Lindl.) Verschaff.)	Вічнозелена рослина з ремінчастими темно-зеленими листками та помаранчевими квітками у парасолькових суцвіттях. Цвіте навесні.	Яскраве розсіяне освітлення; уникати прямого полуденного сонця	Поживний дренаований субстрат: листова земля + дернова земля + пісок (2:1:1)	Літо: +20...+25 °С; зима: +10...+14 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня
16	Стреліція королівська (<i>Strelitzia reginae</i> Aiton)	Ефектна рослина з великими шкірястими листками та унікальними квітками – «пташка раю». Цвіте з кінця зими до початку літа.	Пряме сонячне освітлення, мінімум 4-5 год	Поживний дренаований субстрат: листова земля + перегній + пісок (2:1:1); рН 6,0-7,0	Літо: +20...+28 °С; зима: +12...+16 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
17	Алоказія великолиста (<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G.Don)	Тропічна рослина з великими стріловидними листками яскраво-зеленого кольору. Висота 1,5-3 м. Ефектна декоративнолистяна рослина.	Яскраве непряме освітлення; уникати прямого сонця	Пухкий дренажний родючий субстрат: перліт + торф + листова земля (1:1:2)	Тепло: +18...+27 °С; мінімум +15 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина вересня
18	Бегонія королівська (<i>Begonia rex</i> Putz.)	Декоративнолистяна рослина з асиметричними великими листками різноманітних кольорів і візерунків. Компактна, до 30-40 см.	Яскраве непряме або дифузне освітлення; уникати прямого сонця	Легкий повітропроникний субстрат: торф + перліт + листова земля (1:1:2); рН 5,5-6,5	Оптимально: +18...+22 °С; мінімум +15 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина вересня
19	Драцена облямована (<i>Dracaena marginata</i> Lam.)	Вузькі темно-зелені листки з червоно-пурпуровим краєм на стрункому стовбурі. Ріст 1-3 м. Входить до топ-10 рослин-очищувачів повітря NASA.	Яскраве непряме освітлення; переносить часткову тінь	Дренажний субстрат: листова земля + перліт + торф (2:1:1); рН 6,0-7,0	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +12 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: друга половина вересня
20	Калатея орнатна (<i>Calathea ornata</i> (Linden) Koern.)	Тропічна рослина з темно-зеленими листками, прикрашеними рожево-білими смужками. Листки закриваються вночі. Дуже декоративна.	Дифузне або розсіяне освітлення, напівтінь; уникати прямого сонця	Дренажний злегка кислий субстрат: торф + перліт + листова земля (1:1:2); рН 6,0	Тепло та стабільність: +18...+25 °С; мінімум +15 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина вересня
21	Колоказія їстивна (<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott)	Тропічна рослина з великими щитоподібними листками до 70 см. Їстівні бульби багаті на крохмаль. Декоративна та харчова культура.	Яскраве непряме освітлення або часткова тінь	Вологоємний поживний субстрат: перегній + листова земля + торф (1:2:1)	Тепло: +20...+30 °С; мінімум +15 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина вересня

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
22	Кордиліна південна (<i>Cordyline australis</i> (G.Forst.) Endl.)	Пальмоподібна рослина з довгими мечоподібними листками зеленого, пурпурового або строкатого забарвлення. До 2-3 м.	Яскраве пряме або непряме освітлення	Дренований субстрат: листова земля + пісок + перліт (2:1:1); pH 6,0-7,0	Літо: +18...+28 °С; зима: +7...+12 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: перша половина жовтня
23	Маранта тризеленова (<i>Maranta leuconeura</i> var. <i>kerchoveana</i> E.Morren)	Компактна тропічна рослина до 30 см з овальними листками та темними плямами. Листки складаються вертикально вночі.	Яскраве непряме або дифузне освітлення; уникати прямого сонця	Вологоємний легкий субстрат: торф + перліт + листова земля (1:1:2); pH 5,5-6,5	Тепло та стабільність: +18...+24 °С; мінімум +15 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина вересня
24	Монстера делікатесна (<i>Monstera deliciosa</i> Liebm.)	Тропічна рослина з великими перисто-розсіченими листками до 90 см. До 3-4 м у приміщенні. Дає їстівні плоди з ананасовим ароматом.	Яскраве непряме освітлення; переносить помірну тінь	Поживний повітропроникний субстрат: листова земля + перліт + кора (2:1:1); pH 5,5-6,5	Оптимально: +18...+27 °С; мінімум +13 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: друга половина вересня
25	Сциндапус золотистий (<i>Epipremnum aureum</i> (Linden & André) G.S.Bunting)	Швидкозростаючий виткий або ампельний ліан із серцеподібними жовто-зеленими листками. Пагони понад 3 м. Надзвичайно невибаглива.	Від яскравого розсіяного до помірного освітлення	Легкий дренажний субстрат: листова земля + торф + перліт (2:1:1); pH 6,0-6,5	Оптимально: +15...+25 °С; мінімум +10 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: друга половина вересня
26	Фікус Бенджаміна (<i>Ficus benjamina</i> L.)	Елегантне дерево з тонкими гнучкими гілками та дрібними глянцевиими листками. Чутливий до переміщення. Не ставити на протяги. До 2-3 м.	Яскраве непряме або розсіяне освітлення; уникати прямого полуденного сонця	Помірно поживний дренажний субстрат: листова земля + дернова + пісок (2:1:1); pH 6,0-7,0	Оптимально: +18...+25 °С; мінімум +12 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
27	Фікус каучуконосний (<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem.)	Крупнолистяна рослина з великими товстими глянцевиими листками темно-зеленого або бордового забарвлення. Декоративна і ефектна. До 3-5 м.	Яскраве розсіяне освітлення	Поживний дренований субстрат: листова земля + дернова + торф + пісок (2:2:1:1)	Оптимально: +20...+28 °С; мінімум +12 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: перша половина жовтня
28	Філодендрон серцелистий (<i>Philodendron hederaceum</i> (Jacq.) Schott)	Популярна ліанова рослина з серцеподібними або великими глянцевиими листками. Ідеальна для вертикального озеленення. Невибаглива.	Яскраве непряме освітлення або часткова тінь	Легкий дренований субстрат: листова земля + торф + перліт (2:1:1); pH 5,5-7,0	Тепло: +18...+27 °С; мінімум +13 °С	Вивезення: друга половина травня Занесення: друга половина вересня
29	Банан декоративний (<i>Musa acuminata</i> Colla)	Велика трав'яниста рослина з величезними яскраво-зеленими листками до 3 м. Швидко зростає, в оранжереях може плодоносити.	Максимальне освітлення, мінімум 6-8 год	Поживний дренований субстрат: перегній + листова земля + пісок (2:2:1)	Літо: +22...+30 °С; зима: +15...+18 °С	Вивезення: перша половина червня Занесення: перша половина вересня
30	Інжир звичайний (<i>Ficus carica</i> L.)	Листопадне дерево або кущ з великими лопатоподібними листками та смачними плодами. До 2-3 м. Потребує зимового спокою.	Максимальне сонце, 6-8 год прямого проміння	Дренований злегка лужний субстрат: суглинок + пісок + вапняк (2:1:0,5)	Літо: +20...+35 °С; зима (спокій): +5...+10 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: перша половина листопада
31	Ківі (актинідія китайська) (<i>Actinidia deliciosa</i> (A.Chev.) C.F.Liang & A.R.Ferguson)	Виткий деревний ліан із великими серцеподібними листками та соковитими плодами. Потребує опори та обрізки. Листопадна.	Повне сонце або яскраве розсіяне, 6-8 год	Поживний дренований злегка кислий субстрат: перегній + суглинок + пісок (2:2:1)	Літо: +15...+30 °С; зима (спокій): 0...+10 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: кінець жовтня - початок листопада

Продовження табл. А.1.

1	2	3	4	5	6	7
32	Лавр благородний (<i>Laurus nobilis</i> L.)	Вічнозелене дерево або кущ із темно-зеленими ароматними листками-прянощами. До 1-2 м. Добре формується обрізкою. Стійкий до хвороб.	Яскраве пряме або непряме освітлення	Дренований субстрат: листова земля + дернова земля + пісок (2:1:1); рН 6,0-7,5	Літо: +18...+25 °С; зима: +5...+10 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: перша половина листопада
33	Лимон Мейєра (<i>Citrus × meyeri</i> Yu.Tanaka)	Невисокий (до 1,5 м) гібридний лимон із блискучими листками та ароматними квітками. Плодоносить майже цілорічно.	Пряме або яскраве розсіяне освітлення, 5-6 год	Поживний дренований злегка кислий субстрат для цитрусових; рН 5,5-6,5	Літо: +22...+28 °С; зима: +12...+15 °С	Вивезення: перша половина травня Занесення: перша половина жовтня

Джерело: складено автором на основі [16-24].